

Till remissinstanserna

STOCKHOLMS STAD	
Kommunstyrelsen	
Registraturet	
Ink.	2013 -10- 02
Dnr:	003 -1490/2013
Till:	RI

RUFS 2010 – Underlag för att bedöma aktualitet och användbarhet

Nu inleds den regionala dialogen om Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2010, dess aktualitet och användbarhet.

Landstingets tillväxt- och regionplaneringsutskott beslutade den 19 september att remittera "RUFS 2010 – underlag för att bedöma aktualitet och användbarhet" under perioden 1 oktober till och med den 20 december 2013.

I RUFS 2010 integreras en fysisk regionplan enligt plan- och bygglagen och ett regionalt utvecklingsprogram (RUP) som styrs av förordningen för regionalt tillväxtarbete. I Stockholms län leder Stockholms läns landsting arbetet med att ta fram regionplanen i egenskap av regionplaneorgan, medan Länsstyrelsen ansvarar för det regionala tillväxtarbetet och det regionala utvecklingsprogrammet.

RUFS 2010 har nu fungerat som länets regionplan och regionala utvecklingsprogram i tre år. Planens styrka och legitimitet bygger på att innehållet upplevs som relevant och aktuellt av regionens aktörer. Vi vill därför samla in era synpunkter för att göra genomförandet av RUFS 2010 mer kraftfullt fram till 2016, då planen slutar gälla. Genom att föra en dialog om aktualitet och användbarhet, och få bättre insikt i regionens behov, skapar vi också möjligheter att påbörja programarbetet av en ny regionplan.

2013-09-27

Följande frågor vill vi ha er syn på:

- Anger RUFSS 2010:s vision och mål fortfarande regionens samlade vilja?
- Hur använder ni RUFSS 2010 och på vilket sätt får planen genomslag i ert arbete?
- Hur bedömer ni genomförandet av RUFSS 2010 fram till idag, och hur kan det stärkas ytterligare?
- Vad ser ni som RUFSS 2010:s styrkor respektive svagheter, från ert perspektiv?
- Finns det delar i RUFSS 2010 som inte är aktuella?
- Är utmaningarna i RUFSS 2010 fortfarande relevanta?
- Vilka är de viktigaste utmaningarna i Stockholmsregionen framöver?
- Hur ser ni på den omvärldsbild som RUFSS 2010 utgår från?

Remissinstanser inbjuds härmed att inkomma med synpunkter.

Synpunkterna skickas elektroniskt till registrator.lsf@sll.se både i word- och pdf-format. Vänligen ange diarienummer LS 1304-0578.

Synpunkterna ska vara landstinget tillhanda senast den 20 december 2013.

Inkomna remissvar kommer att redovisas i en remissammanställning.

Bilagor

Bilaga 1: RUFSS 2010 – Underlag för att bedöma aktualitet och användbarhet

Bilaga 2: Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFSS 2010

Bilaga 3: Sändlista remissinstanser

Mer information om RUFSS 2010 och aktualitetsarbetet finns på www.tmr.sll.se/rufs2010. Vid frågor om remissen vänligen kontakta Jessica Andersson, jessica.m.andersson@sll.se, eller Roland Engkvist, roland.engkvist@sll.se

Med vänliga hälsningar

Peter Haglund

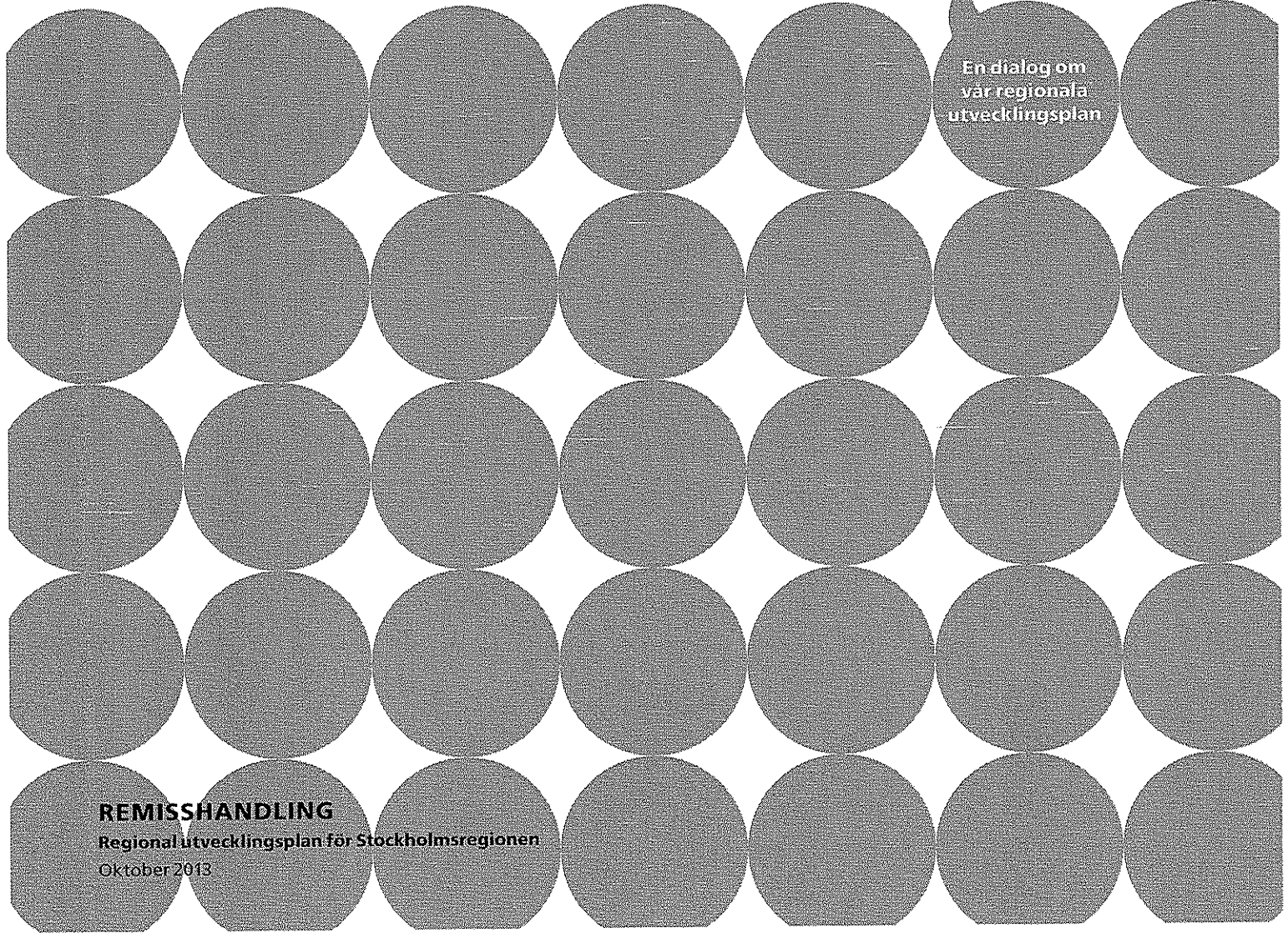
Direktör Tillväxt, miljö och regionplanering
Stockholms läns landsting

RUFS 2010

UNDERLAG FÖR ATT BEDÖMA AKTUALITET OCH ANVÄNDBARHET

RUFS

En dialog om
var regionala
utvecklingsplan

REMISSHANDLING

Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen

Oktober 2013

Innehåll

Förord	5
Dags att bedöma aktualitet och användbarhet	6
RUFS 2010 – regionens gemensamma plan	7
Europas mest attraktiva storstadsregion.....	7
En unik samhällsplanering under utveckling.....	7
Lagar sätter ramar.....	11
RUFS 2010 – användbarhet och aktualitet	12
Viktigt lägga fast regionens samlade vilja.....	12
Huvudsakliga användningsområden.....	12
Styrkor och svagheter.....	13
Genomförande – på många sätt.....	14
Vilka beslut och förändringar påverkar aktualiteten?	15
Att bedöma aktualitet.....	15
Urval av händelser och ändrade förutsättningar.....	15
Stockholmsregionens utmaningar	17
Sex utmaningar för vår region – RUFS 2010.....	17
Hur står sig de sex utmaningarna idag?.....	18
Nya utmaningar?.....	18
Omvärld i förändring	19
Omvärldsfaktorer i RUFS 2010.....	19
Lagar, strategier och riktlinjer påverkar.....	21
Internationell politik påverkar Stockholmsregionen.....	22
Slutord	23

Dags att bedöma aktualitet och användbarhet

Tre år efter det att RUFS 2010 antogs har det blivit dags att bedöma planens aktualitet och användbarhet. Planens styrka och legitimitet bygger på att innehållet upplevs som relevant och aktuellt av regionens aktörer. Vi vill därför samla in era synpunkter för att göra genomförandet av RUFS 2010 mer kraftfullt fram till 2016, då planen slutar gälla. Genom att föra en dialog om aktualitet och användbarhet, och få bättre insikt i regionens behov, skapar vi också möjligheter att påbörja programarbetet för en ny regionplan.

Två uppdrag i landstingets budget för 2014 ligger till grund för arbetet med RUFS 2010:s aktualitet; att under 2014 återkomma med resultat från aktualitetsbedömning av RUFS 2010 och att följa upp erfarenheterna av att arbeta med handlingsprogram. Stockholms läns landsting, funktionen för tillväxt, miljö och regionplanering (TMR), har under 2013 påbörjat detta arbete, i samverkan med landstingets trafikförvaltning och Länsstyrelsen i Stockholms län.

Beskrivningarna av användbarhet, styrkor och svagheter för RUFS 2010 som redovisas här bygger på information och erfarenhet som landstinget tagit del av under de senaste åren. Detta har skett genom olika dialoger, genomförandeprocesser, handlingsprogram, kommunala översiktsplaner samt vid en workshop om aktualitet och användbarhet i juni 2013. TMR har under 2013 också genomfört ett omvärldsarbete och analyserat de utmaningar som beskrivs i RUFS 2010.

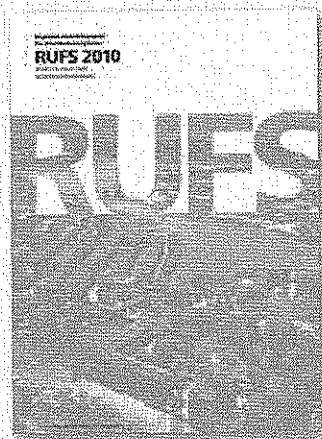
Följande frågor vill vi ha er syn på:

- Anger RUFS 2010:s vision och mål fortfarande regionens samlade vilja?
- Hur använder ni RUFS 2010 och på vilket sätt får planen genomslag i ert arbete?
- Hur bedömer ni genomförandet av RUFS 2010 fram till idag, och hur kan det stärkas ytterligare?
- Vad ser ni som RUFS 2010:s styrkor respektive svagheter, från ert perspektiv?
- Finns det delar i RUFS 2010 som inte är aktuella?

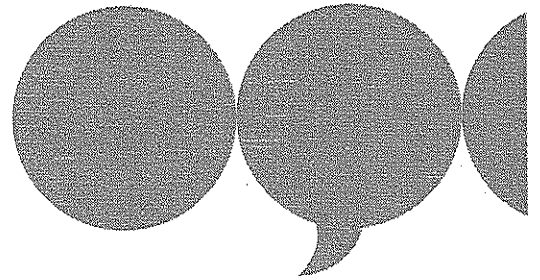
- Är utmaningarna i RUFS 2010 fortfarande relevanta?
- Vilka är de viktigaste utmaningarna för Stockholmsregionen framöver?
- Hur ser ni på den omvärldsbild som RUFS 2010 utgår från?

Remissvaren skickas elektroniskt till registrator.lsf@sl.se, i word- samt pdf-format, senast den 20 december 2013.

 I den här rapporten hänvisar vi till mer läsning i RUFS 2010 samt till www.tmr.sl.se/rufs2010, där allt underlag finns samlat.

RUFS 2010 – regionens gemensamma plan

Stockholmsregionens regionala utvecklingsplan, RUFS 2010, har tagits fram för att göra livet bättre för alla som bor, verkar och vistas i regionen. RUFS 2010 uttrycker den gemensamma viljan för regionens utveckling fram till 2030 och med utblick mot 2050. Den har arbetats fram av ett stort antal aktörer i regionen.

Europas mest attraktiva storstadsregion

Utvecklingsplaneringen i Stockholmsregionen har gjort och gör skillnad. Vi har en lång historia och tradition av att regionplanera. Utan en plan riskerar utvecklingsarbetet att bli splittrat och att många frågor lämnas obesvarade. Stockholms län tillhör en växande funktionell region och huvudstadsregionen har haft en stark tillväxt. Det har bland annat bidragit till att regionplanen har gått från att vara en fysisk plan till att tillväxtfrågor har integrerats i planen.

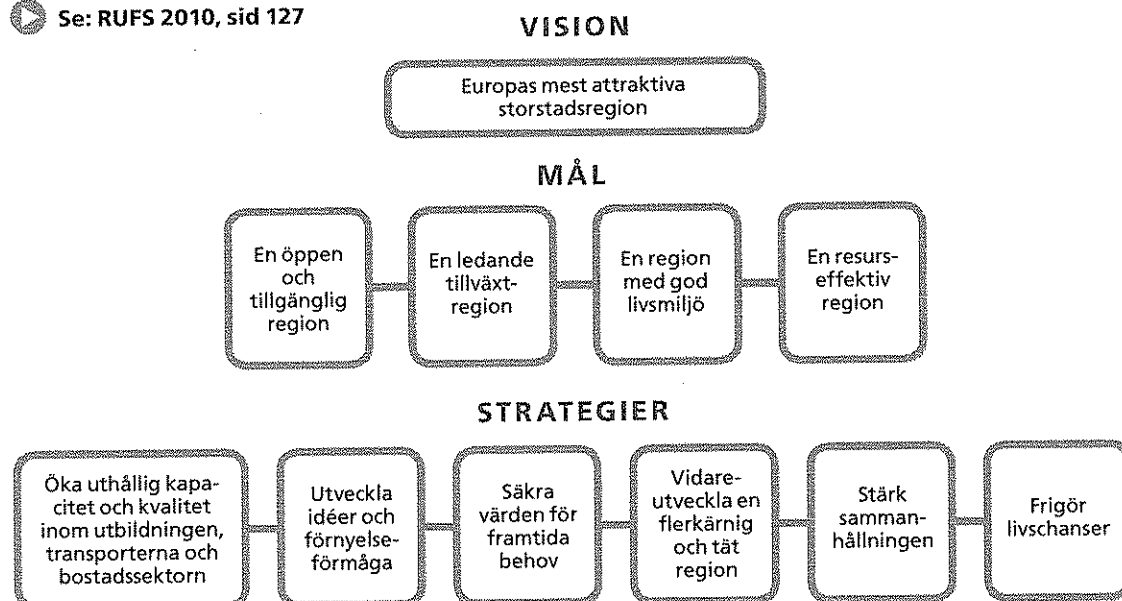
RUFS 2010 formella status som regionplan och regionalt utvecklingsprogram innebär att den blir styrande för den statliga planeringen i länet. Den

regionala utvecklingsplanen ligger till grund för bland annat kommunernas strategiska planering, regionala strukturfondsprogram och infrastrukturplaner. När nya program och insatser, inte minst på nationell nivå, initieras har RUFS 2010 en viktig funktion som uttryck för Stockholmsregionens samlade vilja. Visionen Europas mest attraktiva storstadsregion har ambitionen att förena och utmana aktörerna i det regionala utvecklingsarbetet.

Stockholms län utgör den administrativa gränsen för regionplanen. Det regionala utvecklingsarbetet bedrivs dock genom ett samspel mellan olika aktörer och kringliggande län i östra Mellansverige.

RUFS 2010:s målhierarki

Se: RUFS 2010, sid 127

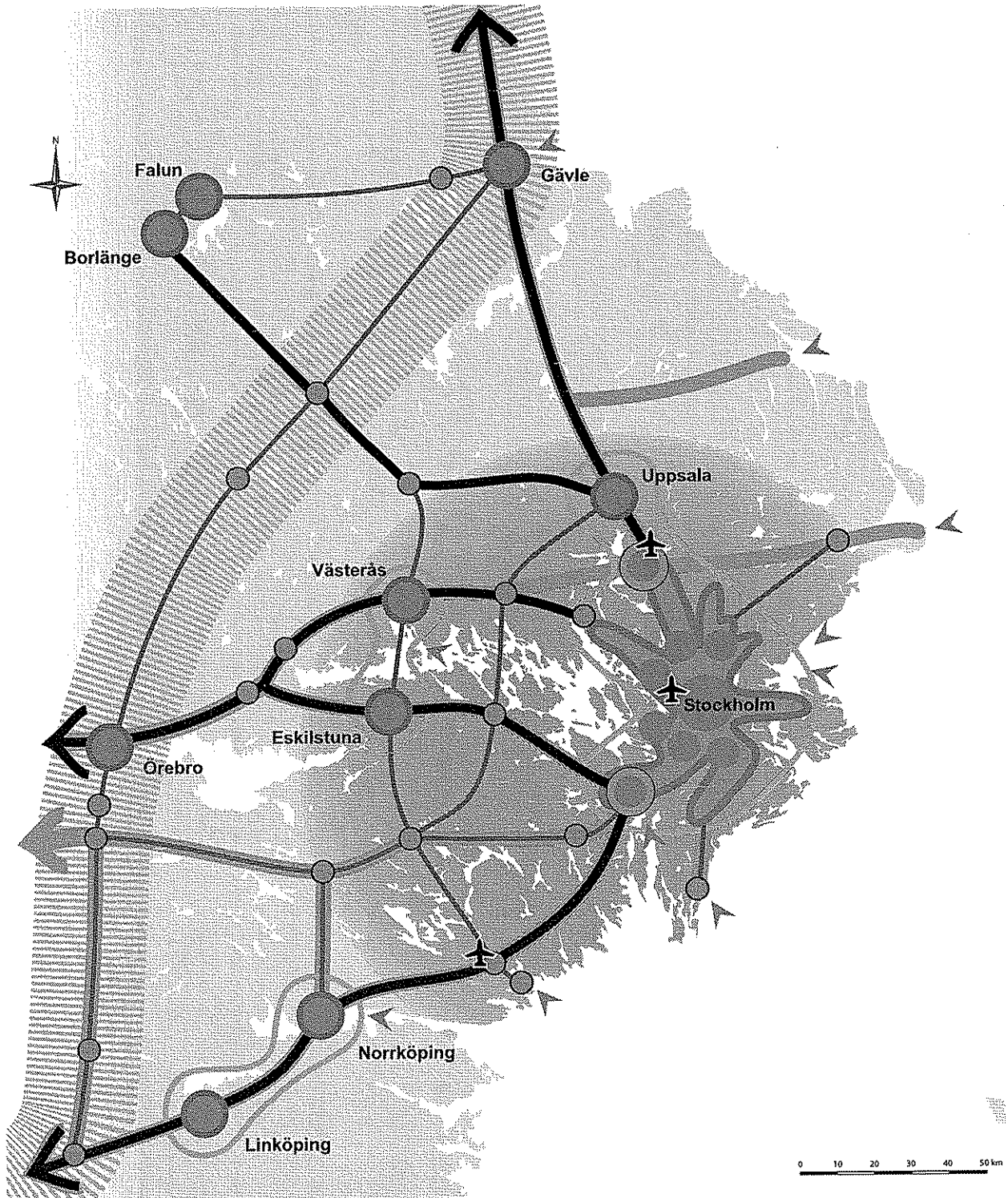
Plankarta

Plankartan för Stockholms län ger vägledning i frågor om mark- och vattenanvändning samt lokalisering av bebyggelse och anläggningar. Plankartan visar regionala prioriteringar mellan olika intressen.

 Se: RUFS 2010, sid 153–160

Målbild för östra Mellansverige

Målbilden är en rumslig framtidsbild för östra Mellansverige år 2050. Den är tänkt att underlätta en gemensam diskussion om hur marknaderna för arbete, boende, utbildning och företagande kan länkas samman.

▶ Se: RUFS 2010, sid 127

En unik samhällsplanering under utveckling

Under 50 års tid har planering bedrivits på regional nivå i Stockholms län. Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUFS) 2010 är den sjätte regionplanen som har antagits politiskt i länet.

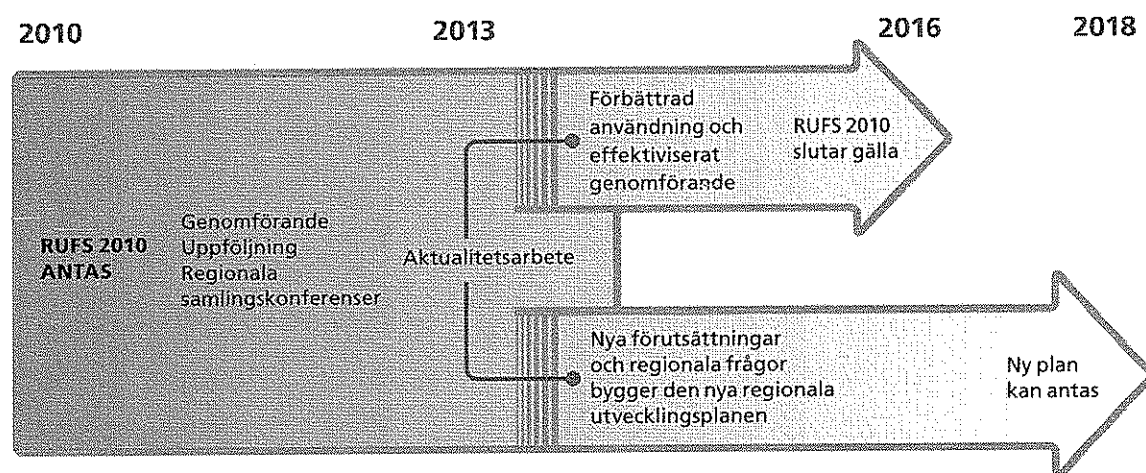
I RUFS 2001 förenades fysisk planering med regionala utvecklingsfrågor, och där användes för första gången benämningen "regional utvecklingsplan". Det underströk ett bredare perspektiv jämfört med tidigare regionplaner. Avsikten med planen var att den skulle ligga till grund för ett genomförande och på så sätt bidra till regionens utveckling.

Arbetet med att ta fram RUFS 2010 påbörjades i mars 2006. Program- och planarbetet delades in i flera steg för att säkerställa den formella planprocessen i plan och bygglagen (PBL) samtidigt som mer informella aktiviteter planerades. Detta som svar på synpunkter från regionens aktörer i aktualitetsbedömningen och utvärderingen av RUFS 2001. Politiker involverades i hög grad i arbetet och flera nya arenor för dialog skapades.

Ett stort arbete genomfördes för att ta ett mer tvärsektorielt grepp, framför allt för att bättre integrera de sociala, ekonomiska och ekologiska frågorna med den fysiska planeringen. RUFS 2010 är även den första regionplanen som genomgått en fullständig miljöbedömning enligt Miljöbalken. Ett ökat fokus sattes också på genomförandet av planen redan i planprocessen. Två år innan planen antogs initierades handlingsprogram för att få igång arbetet med ett antal prioriterade åtaganden i regionen.

Planen innehåller sammansatta strategier för att möta en alltmer komplex och snabbföränderlig utveckling i regionen. RUFS 2010 utgår ifrån sex utmaningar som regionen stod inför när processen startade. Utifrån dessa har mål och strategier arbetats fram, som visar vad som ska uppnås och hur. På så sätt har en mer traditionell uppdelning i sak- och sektorsområden frångåtts.

Den 11 maj 2010 beslutade landstingsfullmäktige att godkänna RUFS 2010. Länsstyrelsen beslutade den 20 augusti 2010 att fastställa RUFS 2010 som länets regionala utvecklingsprogram (RUP). Den 30 augusti 2010 vann regionplanen laga kraft.

Sedan RUFS 2010 antogs har fokus legat på genomförandet. Nu går arbetet in i två parallella faser; att fortsätta och förbättra genomförandet, men också att påbörja arbetet med en kommande regional utvecklingsplan.

Lagar sätter ramar

En regionplan ska sedan den vunnit laga kraft tjäna till ledning för beslut om översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser. RUFSS 2010 är giltig i sex år. Kommande regionplaner är giltiga i åtta år efter att de har antagits, enligt den nya plan- och bygglagen (PBL) som trädde i kraft 2011.

RUFSS 2010 är den första svenska planen som formellt sett integrerar en regionplan med inriktning mot fysisk planering som styrs av PBL-lagstiftningen och ett regionalt utvecklingsprogram (RUP) som styrs av förordningen för regionalt tillväxtarbete.

LAGSTIFTNING

Stockholms läns landstings ansvar att bedriva regionplanering är reglerat i Lag (1987:147) om regionplanering för kommunerna i Stockholms län. Ansvaret omfattar att bevaka regionala frågor och fortlöpande lämna underlag i sådana frågor för kommunernas och statliga myndigheters planering. Dessutom får Landstingskommunen anta en regionplan enligt 7 kap. plan- och bygglagen, PBL, (2010:900) för regionen eller en del av den.

Kap 7 i PBL reglerar regionplaneringen. Regionplanen ska vara vägledande för efterföljande beslut och ange grunddragen i mark- och vattenanvändning. Planens innebörd och konsekvenser ska tydligt framgå. Den formella processen att ta fram en regionplan överensstämmer med hur en översiktsplan arbetas fram, men utställningstiden ska vara minst 3 månader.

RUFSS 2010 är även länets regionala utvecklingsprogram (RUP) enligt förordningen om regionalt tillväxtarbete (SFS 2007:713) och är fastställt i ett Länsstyrelsebeslut. Beslutet att RUFSS 2010 både är en regionplan och Stockholms läns regionala utvecklingsprogram (RUP) är en överenskommelse mellan landstinget och Länsstyrelsen.

Förordningen om regionalt tillväxtarbete avser insatser för att skapa hållbar regional tillväxt och utveckling. RUP:en ska utgöra en samlad strategi för ett eller flera läns regionala tillväxtarbete. Det ska upprättas utifrån länets utvecklingsförutsättningar och ska innehålla mål och prioriteringar för arbetet. Programmet ska också innehålla en plan för löpande uppföljning och utvärdering. Den aktör som ansvarar för RUP ska också samordna insatserna för genomförandet. När ett regionalt utvecklingsprogram har fastställts eller ändrats lämnas det gällande programmet till regeringen.

RUFS 2010 – användbarhet och aktualitet

RUFS 2010:s användbarhet och aktualitet är starkt kopplade till varandra. För att bedöma planens aktualitet krävs kunskap om hur den används. Ett aktivt användande kräver att plandokumentet i väsentliga delar är aktuellt. Genom att få en bild av hur RUFS 2010 används, och av vem, ökar möjligheten till genomförande av RUFS 2010 – liksom möjligheterna att förbättra nyttan av framtida regional utvecklingsplanering.

Beskrivningarna om RUFS 2010:s användbarhet, styrkor och svagheter bygger på information och erfarenheter som landstinget tagit del av sedan RUFS 2010 antogs. De bygger på dialoger och genomförandeprocesser, framtagandet av handlingsprogram, kommunala översiktsplaner, regionala strategier med mera. Det bygger även på en workshop, i juni 2013, med deltagare från TMR, länsstyrelsen och landstingets trafikförvaltning.

FRÅGOR

- Anger RUFS 2010:s vision och mål fortfarande regionens samlade vilja?
- Hur använder ni RUFS 2010 och på vilket sätt får planen genomslag i ert arbete?
- Hur bedömer ni genomförandet av RUFS 2010 fram till idag, och hur kan det stärkas ytterligare?
- Vad ser ni som RUFS 2010:s styrkor respektive svagheter, från ert perspektiv?

Viktigt lägga fast regionens samlade vilja

Regionplanering har sedan länge fyllt en viktig funktion i Stockholmsregionen. Planprocessen och dialogen med olika aktörer när en ny plan tas fram är central för planens genomslagskraft, liksom det efterföljande genomförandearbetet. Den löpande regionplaneringen bedrivs kontinuerligt, i olika former och av många olika aktörer. RUFS 2010 som plandokument är viktigt som vägledande för beslut, som utgångspunkt för regionala förhandlingar, som plattform för att initiera projekt samt även som kunskapsunderlag, dialogverktyg och för inspiration.

En gemensam vision och mål, som regionens aktörer står bakom, är en betydelsefull förutsättning för ett kraftfullt och samordnat regionalt utvecklingsarbete.

Huvudsakliga användningsområden

RUFS 2010 används på olika sätt, beroende på aktör och om den används i lokala, regionala eller storregionala sammanhang. Plandokumentet används aktivt av landstinget, Länsstyrelsen, kommuner och andra aktörer i regionen som arbetar med utvecklings- och planeringsfrågor. För kommunerna i Stockholms län, och i viss mån angränsande län, är RUFS 2010 ett centralt underlag för den översiktliga och strategiska planeringen. Särskild betydelse har planens flerkärniga struktur fått, med dess potential att utveckla starka regionala stadskärnor.

Planen är också en viktig utgångspunkt för regionala program och planer, till exempel den regionala transportinfrastrukturplanen, den regionala innovationsstrategin, och delregionala strategier. RUFS 2010 refereras även till i närliggande läns regionala utvecklingsstrategier. RUFS 2010:s exponering ökar också genom den roll som Stockholms läns landsting och Länsstyrelsen idag har i olika regionala utvecklingsprocesser.

Tematiska texter i RUFS 2010 används som underlag och som utgångspunkt i olika sammanhang. RUFS 2010 har således en dubbel funktion, både som verktyg för strategisk planering och som kunskapsunderlag. Följande användningsområden har identifierats:

- *Vägledande för efterföljande beslut.* En regionplan ska enligt 7 kap 4 § PBL tjäna till ledning för kommunernas beslut om översiktsplaner,

detaljplaner och områdesbestämmelser.

RUF5 2010 har en särskild roll som bedömningsunderlag för olika myndigheter som ska tillämpa bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken. Länsstyrelsen ser plandokumentets förhållningssätt till markanvändning och lokalisering som ett uttryck för lämplig samordning av mellankommunala frågor, samt som regionens syn på statliga anspråk. Plankartan och dess förhållningssätt är särskilt viktig eftersom den redovisar regionala avvägningar av olika markanspråk. Fördelning av bostadstillskott, utveckling av kollektivtrafik- och vägsystem, utveckling av regionala stadskärnor och geografisk avgränsning av regional grönstruktur är delar av planen som är vägledande för efterföljande beslut, främst på kommunal nivå.

- *Strategiunderlag.* RUF5 2010:s utmaningar, målhierarki och plankarta fungerar som underlag och utgångspunkt för utarbetande av planer och strategier i Stockholmsregionen. Som exempel kan nämnas underlag för delregional planering, befolkningsframskrivningar och som motiv till olika finansieringslösningar.
- *Dialogverktyg.* Framtagandet av RUF5 2010 har skett gemensamt med aktörer i Stockholmsregionen samt angränsande regioner. Plandokumentet har en bred förankring. Just därför, och för att planen tillgängliggör ett komplext material, fungerar dokumentet som en plattform för dialoger mellan aktörer i regionen. Det används även för dialog med aktörer i andra regioner och kan bidra till genomslag för regionala frågor och prioriteringar på nationell nivå.
- *Kunskapsunderlag.* RUF5 2010 är tematiskt bred och faktabaserad. Det innebär att innehållet används som kunskapsunderlag och presentationsmaterial i många sammanhang. Den rumsliga strukturen, sektorkartor, regionala målbeskrivningar och andra texter är exempel på innehåll som det ofta refereras till.
- *Inspirationskälla.* RUF5 2010, både beträffande form och innehåll, inspirerar lokala och regionala aktörer som arbetar med utvecklingsfrågor. Det sätt som förutsättningar, omvärld och trender beskrivs på har fått genomslag i andras strategier och planer.

Styrkor och svagheter

RUF5 2010 bedöms vara en bred plattform med stark förankring som tar sig an regionens komplexa utvecklingsbehov. Den höga ambitionen sammanfaller med hög detaljeringsgrad, i till exempel plankartan, och en stark förankring i analysbaserat utvecklingsarbete. Det är dock en utmaning att balansera mellan tydliga regionala prioriteringar och en bred redovisning av alla de frågor som spelar roll för målens genomförande.

Planen ska, som redovisats ovan, fylla flera behov. Vad som upplevs som styrkor och svagheter i plandokumentet beror på vem användaren är, och hur det används. Plandokumentets styrkor och svagheter skiljer sig också åt beroende på om det betraktas som strategidokument, kunskapsunderlag eller dialogverktyg. Det gäller oavsett om RUF5 2010 används i fysisk planering eller i ett bredare regionalt utvecklingsarbete. Den starka förankringen, ett långsiktigt tidsperspektiv, samt planens rumsliga struktur och heltäckande karaktär gör RUF5 2010 stark som dialogverktyg.

RUF5 2010:s styrkor och svagheter kan bedömas och kommenteras från flera perspektiv och aspekter, som till exempel:

- långsiktigheten, med syfte att göra plandokumentet robust över tid och intressant för många aktörer,
- den helhetssyn plandokumentet lyckas förmedla,
- hur processen att ta fram och genomföra RUF5 2010 har upplevts,
- målhierarkins tydlighet och kommunicerbarhet,
- om de regionala prioriteringarna är tillräckligt tydliga,
- om detaljeringsgraden bidrar till genomförande,
- möjligheterna att följa upp regionens utveckling,
- om faktainnehållet bidrar till att plandokumentet snabbare förlorar i aktualitet eller om det bidrar till hög användning, samt
- om planens innehåll och form ger tillräcklig vägledning för efterföljande beslut.

Genomförande – på många sätt

Genomförandet av planen sker genom en mängd insatser och aktiviteter. Som en del av genomförandet används handlingsprogram. Syftet med dem är att tillföra handlingskraft på områden där det saknas en given koppling till befintliga program och aktörer på operativ nivå. De är ett av flera centrala verktyg för att genomföra RUFS 2010. Det finns också andra regionala processer som drivs i samverkansform med RUFS 2010 som utgångspunkt. Utöver det är Länsstyrelsens formella roll som tillsynsmyndighet avgörande, liksom landstingets egen formella roll när remisser besvaras med RUFS 2010 som utgångspunkt.

Regionens utveckling följs upp med utgångspunkt i de planeringsmål och åtaganden som har lagts fast i planen. Ett antal statistiska indikatorer används för

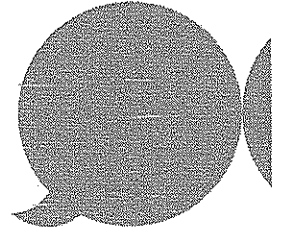
att redovisa och följa regionens utveckling i relation till planens planeringsmål. Med utgångspunkt i visionen om att bli Europas mest attraktiva storstadsregion görs också internationella jämförelser. Uppföljningen innehåller även en genomgång av vad olika aktörer gör för att genomföra de sex strategier som finns med i RUFS 2010. Varje år följs två av planens sex strategier upp.

På landstingets årliga konferens Läget i Stockholmsregionen redovisas hur arbetet med genomförandet går i länet, och vilka resultat det ger i den årliga uppföljningen. Ambitionen är att stötta ett kraftfullt genomförande, både genom att sätta ljuset på de många insatser som genomförs av aktörer i regionen och genom att kommentera de samlade konsekvenser man kan se av dessa aktiviteter.

Se: www.tmr.sll.se/rufs2010

Vilka beslut och förändringar påverkar aktualiteten?

Nya förutsättningar och beslut påverkar planens aktualitet på olika sätt. Vissa förändringar är av sådan karaktär att de väsentligt påverkar RUF5 2010:s aktualitet, exempelvis ökat behov av nya bostäder. Andra beslut är en del av regionens kontinuerliga utveckling, till exempel nya antagna kommunala översiktsplaner. Aktualitetsarbetet syftar bland annat till att bedöma vilka frågor som är av avgörande betydelse för planens aktualitet som vägledande plandokument.

FRÅGA

- Finns det delar i RUF5 2010 som inte är aktuella?

Att bedöma aktualitet

RUF5 2010 gäller i sex år och har ett innehåll och en form som ska ge regionens aktörer ett brett stöd för olika beslut och insatser. Regionen är i ständig utveckling och det viktiga är att bedöma vilka förutsättningar eller beslut som väsentligt påverkar planens aktualitet. Det handlar i första hand om frågor av fysisk karaktär, kopplade till den strategiska mark- och vattenplaneringen och plankartan. Ändrade förutsättningar och beslut påverkar aktörer på olika sätt och bedömningen om frågans konsekvenser för RUF5 2010 aktualitet är sällan självklar. Förändringar som kan verka små eller lokala kan få stora regionala konsekvenser, exempelvis beslut om nya områden för logistik eller handel.

Nedan beskrivs *ett urval* av händelser och ändrade förutsättningar som ägt rum sen RUF5 2010 antogs, och som kan ha betydelse för planens aktualitet.

Urval av händelser och ändrade förutsättningar

Kraftig befolkningstillväxt

Sedan 2010 har befolkningstillväxten varit starkare än RUF5 2010 utgår ifrån, vilket framför allt beror på nettoinvandringen. Den kraftiga befolkningstillväxten har inneburit att landstinget, tillsammans med länen i östra Mellansverige, under 2011/12

uppdaterade framskrivningarna för befolkning, sysselsättning och inkomster på länsnivå. Det resulterade i en generell uppskrivning med 5 procent för Stockholms län. Framskrivningarna används bland annat som underlag för kommunernas fysiska planering och för regional trafikplanering.

Se: RUF5 2010, sid 37

Se: www.tmr.sll.se/rufs2010

Behov av fler bostäder

Regeringen gav i juni 2012 Stockholms läns landsting i uppdrag att göra en regional bedömning av behovet av nya bostäder i länets kommuner. Bakgrunden var den kraftiga befolkningsökningen, i kombination med ett förhållandevis lågt bostadsbyggande i regionen. Bedömningen av bostadsbehovet och fördelningen på länets kommuner används främst som underlag för kommunernas bostadsplanering och deras översiktsplanering. Landstinget har under 2012 analyserat det demografiska behovet av nya bostäder fram till 2030, baserat på de nya befolkningsframskrivningarna. Underlaget har diskuterats med samtliga kommuner i länet och resultatet är en ny bedömning av regionens bostadsbehov fram till 2030, samt hur bostadsbyggandet ska fördelas mellan kommunerna.

Se: RUF5 2010, sid 136

Se: www.tmr.sll.se/rufs2010

Nya översiktsplaner och regionala utvecklingsprogram

Sedan 2010 har nio kommuner i Stockholms län antagit nya översiktsplaner. Det kan konstateras att RUF5 2010 fått stort genomslag i dessa planer, både vad gäller inriktning och innehåll. Exempelvis finns ett stort stöd för den rumsliga strukturen, med flerkärnighet och förtätning i kollektivtrafiknära lägen.

Samtidigt finns det olika strategier, planer och program som inte ligger i linje med den rumsliga strukturen i RUFS 2010.

Stockholms läns landsting arbetar tillsammans med regionförbund och länsstyrelser i sju län i östra Mellansverige (ÖMS) med storregional målbild. I RUFS 2010 finns en målbild för östra Mellansverige. I ÖMS-samarbetet har arbetet fördjupats med gemensamma kunskapsunderlag för en verkligt gemensam målbild. Den har fått genomslag i de regionala utvecklingsprogram som sedan dess har antagits i länen i östra Mellansverige.

 Se: www.tmr.sll.se/rufs2010

Ny klimat- och energistrategi för länet

Länsstyrelsen har på regeringens uppdrag tagit fram en klimat- och energistrategi för Stockholms län. Strategin lyfter fram fem regionala mål och sex åtgärdsområden. Den kommer att följas av konkreta åtgärdsdokument.

 Se: www.tmr.sll.se/rufs2010

Åtgärdsplanering för trafikinfrastrukturen

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2012 tagit fram en regional inriktning för transportsystemets utveckling i länet, där RUFS 2010 varit ett viktigt underlag. Den ska fungera som ett samlat underlag för kommande revideringar av nationell plan och av länsplanen. Syftet är att, utifrån aktuella mål och kunskapsunderlag, gemensamt diskutera vilka funktioner som det regionala transportsystemet måste tillgodose och hur detta kan göras. Den nationella planen och länsplanen är under framtagande.

 Se: www.tmr.sll.se/rufs2010

2013 års Stockholmsförhandling pågår

Två förhandlingsmän är utsedda av regeringen för att förhandla fram en överenskommelse om utbyggnad av Stockholms tunnelbana samt ett ökat bostadsbyggande. Detta för att möta den kraftiga befolkningsökningen i Stockholmsregionen. Förhandlingen med landstinget och berörda kommuner innebär att tunnelbanan ska komma på plats snabbare än den annars hade gjort. I uppdraget ingår också att se över nivåerna för trängselskatten så att den styr trafiken så effektivt som möjligt.

 Se: www.tmr.sll.se/rufs2010

Ändrade grundläggningsnivåer

Länsstyrelsen har tagit fram nya rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå längs Östersjökusten i länet. Bedömningarna utgår ifrån SMHI:s regionala klimatsammanställning för Stockholms län från 2011. Rekommendationerna ersätter de i RUFS 2010.

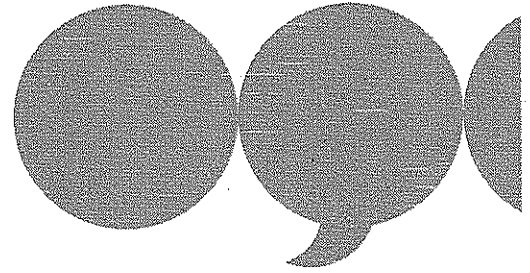
 Se: www.tmr.sll.se/rufs2010

Regional cykelplan på gång

En regional cykelplan för Stockholmsregionen har varit på remiss under 2013. Planen beskriver ett sammanhängande nät av regionala cykelstråk för arbetspendling samt utformningskriterier för dessa. Planen beskriver också hur kombinationsresande mellan kollektivtrafik och cykel kan förbättras.

 Se: www.tmr.sll.se/rufs2010

Stockholmsregionens utmaningar

RUFSS 2010:s mål, strategier och åtaganden utgår till stor del från sex identifierade regionala utmaningar. Förändringar i regionen och i omvärlden kan påverka utmaningarnas aktualitet. Frågan är hur relevanta utmaningarna är idag, 2013.

FRÅGOR:

- Är utmaningarna i RUFSS 2010 fortfarande relevanta?
- Vilka är de viktigaste utmaningarna för Stockholmsregionen framöver?

Sex utmaningar för vår region – RUFSS 2010

Utmaning 1

Att möjliggöra befolkningstillväxt och samtidigt förbättra regionens miljö och invånarnas hälsa

Att växa skapar både möjligheter och problem. Gemensamma resurser kan utnyttjas effektivt samtidigt som miljön riskerar att ta skada. Expansionen ska hanteras så att stockholmarna i framtiden inte bara är fler utan också mår bättre.

Utmaning 2

Att vara en liten storstadsregion och samtidigt internationellt ledande

Stockholm är en relativt liten storstadsregion med begränsade möjligheter att vara internationellt ledande inom många fält samtidigt. För att klara konkurrensen måste regionen höja kvaliteten inom utbildningen och skapa en mer flexibel och öppen arbetsmarknad.

Utmaning 3

Att öka tryggheten i regionen samtidigt som omvärlden upplevs som mer osäker

En trygg region är en attraktiv region. Idag är regioninvånarnas trygghet alltför beroende av vilket område de bor i. En viktig fråga är därför att skapa förutsättningar för trygghet i hela regionen.

Utmaning 4

Att minska klimatpåverkan och samtidigt utveckla en tillgänglighet som möjliggör ekonomisk tillväxt

Hur bördorna fördelas för att reducera utsläpp av växthusgaser kommer att bli en avgörande fråga. Utmaningen är att skapa en god tillgänglighet med mindre klimatpåverkan som också gynnar tillväxt.

Utmaning 5

Att åtgärda kapacitetsbrister samtidigt som behoven fortsätter att växa

Regionens transporter, bostäder och utbildning har inte utvecklats i takt med befolkningsökningen. Utmaningen är att åtgärda bristerna samtidigt som behoven hela tiden ökar.

Utmaning 6

Att öppna regionen och samtidigt minska utanförskapet

Stockholmsregionen ska präglas av öppenhet. Invånarnas kön och bakgrund ska aldrig hindra dem från att förverkliga sina drömmar. För att bryta segregationen behövs mötesplatser där personer med olika bakgrund kan lära känna varandra.

📖 Se: RUFSS 2010, sid 18–21

Hur står sig de sex utmaningarna idag?

Nedan följer kommentarer om aktualiteten i de sex utmaningarna som RUFS 2010 bygger på.

Utmaning 1

Oavsett befolkningstillväxtens utveckling är regionens miljö och invånarnas hälsa stora utmaningar. Ohälsotalen ökar återigen i regionen och regionens miljö behöver även den förbättras. Bland annat kommer ett flertal av de regionala miljömålen bli svåra att nå.

Utmaning 2

Stockholmsregionen drar till sig världens intresse, då få andra regioner av samma storlek presterar lika bra. Samtidigt är konkurrensen stenhård. OECD-rapporten om grön tillväxt visar på hur regionen i flera avseende leder omställningen till grön tillväxt.

Utmaning 3

Trygghet och tillit i Stockholmsregionen handlar mer om läget inom regionen än hur omvärlden upplevs. Ökande sociala klyftor behöver inte i sig leda till minskad upplevelse av trygghet, under förutsättning att regionen förmår stärka sammanhållningen.

Utmaning 4

Stockholmsregionen har visat att det inte behöver finnas några motsättningar mellan högre tillväxt,

förädlingsgrad och negativ klimatpåverkan. Rätt utnyttjat kan den omställning som är nödvändig användas för att driva på tillväxten.

Utmaning 5

Många kapacitetsbrister i regionen är välkända. Utmaningen är snarast att få till nya sätt att hantera dem på, exempelvis samverkansmodeller, ansvarstagande och finansieringsformer. Och samtidigt utveckla det offentliga roll som systemägare, förvaltare och kravställare.

Utmaning 6

Öppenhet och tolerans är en lika stor utmaning idag. Det är långt kvar till en jämställd region fri från diskriminering och ojämlikhet. Enskilda insatser mot vissa grupper räcker inte för att regionen ska vara attraktiv för alla.

Nya utmaningar?

Det finns ett antal frågeställningar som kan behöva hanteras i regionens framtida utvecklingsplanering. Här följer exempel på möjliga sådana.

Använder vi gamla lösningar för en ny tid?

Produktionsresurser och värdeskapande blir allt mer digitalt, vilket i grunden kan förändra arbetsformer, rörelsemönster, boende och transportsystem.

Kan vi hantera den förändrade demografien?

Försörjningskvoten blir allt högre och kommer att fortsätta öka.

Hur robust är Stockholmsregionen i händelse av en katastrof?

Vi är beroende av att bland annat VA samt mat- och varutransporter fungerar.

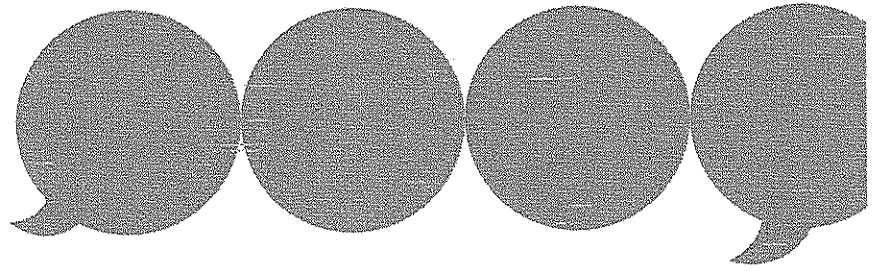
Hur kan vi öka bostadsbyggandet och samtidigt hålla nere hushållens skuldsättning?

Hushållens skuldsättning har ökat markant under senare år. Samtidigt finns ett stort behov av att bygga nya bostäder som hushållen i hög grad ska finansiera.

Har vi råd med RUFS 2010?

Vad händer när vi inte kan finansiera våra ambitioner och vi inte prioriterar rätt?

Omvärld i förändring

RUF5 2010 identifierar och beskriver påverkande omvärldsfaktorer. Hur står sig dessa bedömningar idag? Och vilka förändringar och nya omvärldsfaktorer är väsentliga att hantera i regionen framöver? En preliminär bedömning är att samtliga trender och drivkrafter som ligger till grund för RUF5 2010 är fortsatt relevanta, i olika utsträckning. Vissa viktiga trender och drivkrafter har tillkommit eller förändrats.

FRÅGA

- Hur ser ni på den omvärldsbild som RUF5 2010 utgår från?

Omvärldsfaktorer i RUF5 2010

Under 2013 har TMR genomfört ett omvärldsarbete. Utifrån slutsatserna kommenteras nedan de omvärldsfaktorer som bland annat ligger till grund för de sex utmaningarna i RUF5 2010.

- En globaliserad ekonomi
- Stockholm är en betydelsefull kunskapsregion i Europa
- Ledande storstadsregion i Europa
- Ledande storstadsregion i Östersjöområdet
- Klimat och energiförsörjning i förändring
- Sociala spänningar och förändrade värderingar

 Se: RUF5 2010, sid 30–33

En globaliserad ekonomi

Snabb spridning av IKT

Informations- och kommunikationsteknologi (IKT) fortsätter vara den främsta drivkraften i den pågående vågen av globalisering. Spridningen har överträffat tidigare bedömningar, med snabbare spridning till fler användare. Den digitala klyftan har minskat mellan länder och generationer genom lättanvända och allt billigare applikationer, smart phones och mjukvara. Trenden av kostnadsminskningar genom nya innovationer och konkurrens mellan leverantörer inom IKT har förstärkts ytterligare, vilket påskyndar spridning och tillgänglig kapacitet.

Användning av IKT – risk för bakslag?

Det finns en ökad misstänksamhet att information och fakta som sprids genom Internets kanaler och olika applikationer kan användas otillbörligt av andra. Det spioneri som amerikanska myndigheter avslöjades med under 2013 skapade chockvågor i Europa när man insåg att denna övervakning är mer långtgående än enbart för terroristbekämpning. Läanders myndigheter, företag och individer kan komma att bli betydligt restriktivare med hur man hanterar information och kommunikation. På sikt kan den idag så självklara öppenheten ifrågasättas och råka ut för bakslag eller återgång.

Återindustrialisering – OECD-länderna kommer igen?

Företagen har setts som de främsta aktörerna i globaliseringen. Särskilt har produktion förlagts till låglöneländer, men även företagens forskning och utveckling och tjänsteföretag förlägger verksamhet till fler marknader och där en kritisk massa av kompetens finns. Avindustrialiseringen har dock börjat stanna upp och gått så långt att pendeln börjar slå tillbaka. USA är på god väg att återindustrialiseras på grund av lägre lönenivåer samt effektivt utnyttjande av teknik, som automatiserar tillverkningsprocesserna. Tyskland ser ut att vara nästa stora industriland på tur i denna utveckling.

Osäkert läge i de nya stora ekonomierna

BRIC-länderna (Brasilien, Ryssland, Indien och Kina) spåddes tidigare att ta över stora delar av den globala ekonomin och därmed makt och inflytande även i den politiska världsordningen. Det är dock långt ifrån säkert att BRIC-länderna kommer att få den dominans som tidigare förutspåts. Flera nya analyser anger att kraften i norra Europas och Nordamerikas ekonomier kan komma att återuppstå på ett annat sätt än som antagits tidigare.

Att BRIC-länderna kommer vara stora aktörer i den globala ekonomin är relativt givet med hänsyn till deras stora befolkning. Tecken har dock börjat dyka upp som tyder på att tillväxttakten bromsar in i länder som Kina och Indien, samtidigt som Afrikas ekonomiska tillväxttakt ökar snabbt. Under perioden 2011-2015 beräknas sju av de tio snabbast växande ekonomierna ligga i Afrika.

Enskilda individers utnyttjande av globaliseringen

Den pågående globaliseringen har lett till antaganden om förändrade mönster av individers val och livsmöjligheter. Exempelvis att människor kommer att följa företagets exempel och flytta till olika platser där bäst förutsättningar finns. Med tanke på EU:s gemensamma arbetsmarknad och regioners skilda ekonomiska förutsättningar så har vi ännu, inom Europa, sett en mycket begränsad rörlighet mellan länder. Eurokrisen kan leda till viss ökad inomeuropeisk migration och emigration till länder utanför EU. Globalt sker dock de största flödena inte mellan utvecklade länder, utan istället mellan länder i syd.

Möjligheterna som IKT erbjuder betyder att resurserna kan komma till människorna istället för att människorna kommer till resurserna. Ett begynnande exempel är att studenter väljer lärosäten och kurser online och examineras oavsett var de befinner sig. Samtidigt ger IKT möjlighet för arbetssökande och företag att rekrytera online från hela världen. Det ändrar förutsättningar för produktion och värdeskapande. Detta är endast några exempel på möjligheter med IKT, och på en annan logik som globaliseringen erbjuder och som skiljer sig från tidigare antaganden.

EU saktar in?

Den ekonomiska krisen i Grekland och andra sydeuropeiska länder blev en stor prövning för EU-samarbetet. Klyftan mellan Europas nord och syd växer och medlemsländerna tycktes under en tid mer benägna än på länge att framhäva sina egna nationella intressen. Frågan om fortsatt utvidgning kom i skymundan och istället ifrågasattes om EU skulle hålla för de tuffa påfrestningarna. Under 2000-talet har arbetskraftsinvandringen från EU/EES ökat. Främst kommer personer från Polen och Tyskland. Den ekonomiska krisen i södra Europa har visat sig bland annat i en växande långtidsarbetslöshet. En ökad arbetskraftsinvandring till Stockholmsregionen från södra Europa kan äga rum, men osäkerheten är stor.

Stockholm är en betydelsefull kunskapsregion i Europa

Stockholms position alltfjämt stark

Stockholmsregionens starka ställning kvarstår. Exempelvis utsåg tidningen The Economist under 2013 Stockholmsregionen till en av de tio mest konkurrenskraftiga storstadsregionerna i världen. Stockholm visar inga tecken på att tappa position i nuläget, snarare tvärtom.

Sårbarheten högre för en liten region

Samtidigt som Stockholmsregionen står stark i kunskapsintensiva kluster är den globala konkurrensen stenhård. Scenen kan förändras snabbt. Sårbarheten för Stockholmsregionen gjorde sig exempelvis påmind under 2012 när AstraZeneca lade ner över 1000 tjänster i Södertälje kopplade till FoU inom läkemedel. Det globala beslutsfattandet i stora koncerner med verksamhet i regionen slår direkt på sysselsättning och affärsmöjligheter.

I nätverksekonomin kan attraktiva resurser komma – och gå

Att vara en öppen och attraktiv region är en viktig strategi för Stockholmsregionen. Baksidan av detta är att resurser också kan förloras mycket snabbt, då särskilt i en region som har begränsad kritisk massa av högutbildade människor, marknader och lärosäten. Stockholmsregionen konkurrerar med andra avancerade storstadsregioner som i de allra flesta fall är betydligt större. Nätverksekonomier drivs framåt av positiva spiraler, där mer värde drar till sig ytterligare värden. Regional beredskap i detta sammanhang kan behöva öka i Stockholmsregionen.

Ledande storstad i Östersjöområdet

Stockholm som mittpunkt i Östersjöområdet

Stockholm har en central geografisk placering vid Östersjön. De baltiska länderna är i ökande utsträckning finansiellt integrerade med Stockholmsregionen, men de flesta av Stockholmsregionens ekonomiska förbindelser går idag i andra riktningar.

Samverkan kring miljöutmaningen Östersjön

Östersjöns miljösituation är alltfjämt allvarlig. De omfattande problemen med främst övergödning och allvarlig bottendöd kvarstår. Inom ramen för bland annat EU:s Österjöstrategi initieras samverkan och projekt som syftar till miljöförbättringar, hållbar utveckling och tillväxt i länderna runt Östersjön. Det finns dock behov av ökad samverkan för att komma tillrätta med de stora miljöutmaningarna.

Klimat och energiförsörjning i förändring

Låga utsläpp, men räcker det?

Sverige har fortfarande ett gynnsamt läge i energiomställningen, inte minst tack vare vattenkraften. Det är dock transportsektorn som står för den största andelen av växthusgasutsläppen (över 32 procent av de totala utsläppen). Transportsektorn fortsätter också att öka sin andel av utsläppen genom en högre trafikvolym. Sverige är beroende av ambitionerna i andra länder. Det pågår idag ett begränsat samarbete mellan länder och regioner när det gäller att minska utsläppen.

Inlåsnig i transportsektorn?

Transportsektorn förblir ett problematiskt område för omställning av energianvändningen. En omställning utmanar inte bara befintliga investeringar och strukturer, utan är även förknippad med omfattande kostnader. Samtidigt ökar beroendet av transporter och samhällets långsiktiga investeringar i befintliga transportlösningar.

Oljans återkomst

När Peak Oil kommer att inträffa har analyserats och diskuterats ingående. Trenden har varit given: oljeberoendet kommer att brytas eftersom denna resurs är på väg att sina. Det finns dock tecken på att fossila bränslen kan bli kvar under lång tid framöver med nya angreppssätt och metoder för utvinning. Fyra delstater i USA uppges ha mer tillgångar av fossilt bränsle bundet i skiffer än vad den samlade oljereserven utgör i hela Mellanöstern.

Sociala spänningar och förändrade värderingar

Skillnader i ekonomiska förutsättningar ökar

En uppmärksam studie av OECD under 2013 visade på att de flesta i Sverige fått det bättre under de senaste decennierna men samtidigt ökar inkomstklyftorna i en snabb takt. Sverige var dessutom det land av samtliga 35 OECD-länder där inkomstspridningen ökat snabbast. Studien baserade på mätningar av inkomst- och förmögenhetsskillnader mellan medborgare inom varje land. Klyftorna är mer påtagliga i storstäderna jämfört med andra delar av landet. Inkomstskillnaderna är större i Stockholms län än i riket.

Utanförskap som utmanar sammanhållningen

I RUFSS 2010 diskuteras frågan hur Stockholmsregionen bättre kan hantera etableringen av utrikesfödda på arbetsmarknaden. Flera studier visade på svaga resultat i en annars relativt framgångsrik Stockholmsregion. I dagsläget finns det begränsat resultat som visar på förbättringar. Dessutom biter sig ungdomsarbetslösheten fast, i synnerhet bland ungdomar med utrikesfödda föräldrar.

Sysselsättningsutmaningen kvarstår som en av regionens allra största. Problemen på arbetsmarknaden har ofta konsekvenser även för möjligheterna att etablera sig på bostadsmarknaden. Lösningar som enbart fokuserar på utanförskapet leder fel, då lösningar måste inkludera hela samhället och hela befolkningen. Detta ligger i linje med målsättningarna i RUFSS 2010 om möjligheter till goda livschanser för alla medborgare och stärkt sammanhållning i regionen.

Var hämtas de nya lösningarna? Ett behov av sociala innovationer

Motsättningar och konflikter internationellt kommer alltid att påverka Stockholmsregionen, om inte annat via migration. Tryggheten i Stockholmsregionen bottnar dock ytterst i förmågan att hantera motsättningar här, oavsett den internationella utvecklingen.

Lagar, strategier och riktlinjer påverkar

Världen befinner sig i konstant förändring. En regional utvecklingsplan speglar dessa förändringar och drar upp en riktning för regionen. Sedan arbetet med RUFSS 2010 påbörjades 2006 har flera internationella och nationella strategier, lagar och myndigheter tillkommit. Flera olika policydokument sätter ramar för och påverkar den regionala utvecklingen i Stockholms län.

I första hand handlar det om nationell lagstiftning som i många fall bygger på beslut inom EU. Avsikten med RUFSS 2010 är att hantera sektoriell politik, oavsett administrativ nivå, i ett geografiskt sammanhang och med ett helhetsperspektiv. För det mesta är detta geografiska sammanhang detsamma som länet, men det kan även vara länsövergripande och internationellt.

Lagar förutsättning för genomförande

Utöver plan- och bygglagen (PBL) och förordningen om tillväxtarbete har det skett förändringar i andra lagar som påverkar förutsättningarna för att använda och genomföra RUFSS 2010.

Under de senaste åren har ny svensk lagstiftning förändrat förutsättningarna för såväl kommuner som landsting när det gäller till exempel kommunala befogenheter, kollektivtrafiken och allmännyttan. I fallet med kollektivtrafik så är den nya lagen tillämplig på kollektivtrafik på väg och spår och innebär bland annat att kollektivtrafikföretag fritt får etablera kommersiell kollektivtrafik, även över länsgränser.

Urval av nationella lagar och förordningar:

- Lag (2010:1065) om kollektivtrafik.
- Plan- och bygglag (2010:900).
- Lag (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag.
- Luftfartslag (2010:500).
- Luftkvalitetsförordning (2010:477).
- Lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.
- Förordning (2008:348) om urbant utvecklingsarbete.
- Förordning (2007:713) om regionalt tillväxtarbete.

Internationell politik påverkar Stockholmsregionen

Beslut tagna inom exempelvis EU och FN påverkar Stockholmsregionen på olika sätt. Ett exempel på samverkan inom FN är konventionen om biologisk mångfald från 1993. Till konventionen hör Cartagena-protokollet och Nagoyaprotokollet. Inom ramen för EU-samarbetet omfattas vi av EU:s regelverk och deltar i beslutsprocesser när nya gemensamma regler ska utarbetas och beslutas. Implementeringen av EU:s strategier och riktlinjer kan ha påverkan på det regionala utvecklingsarbetet och RUF5 2010.

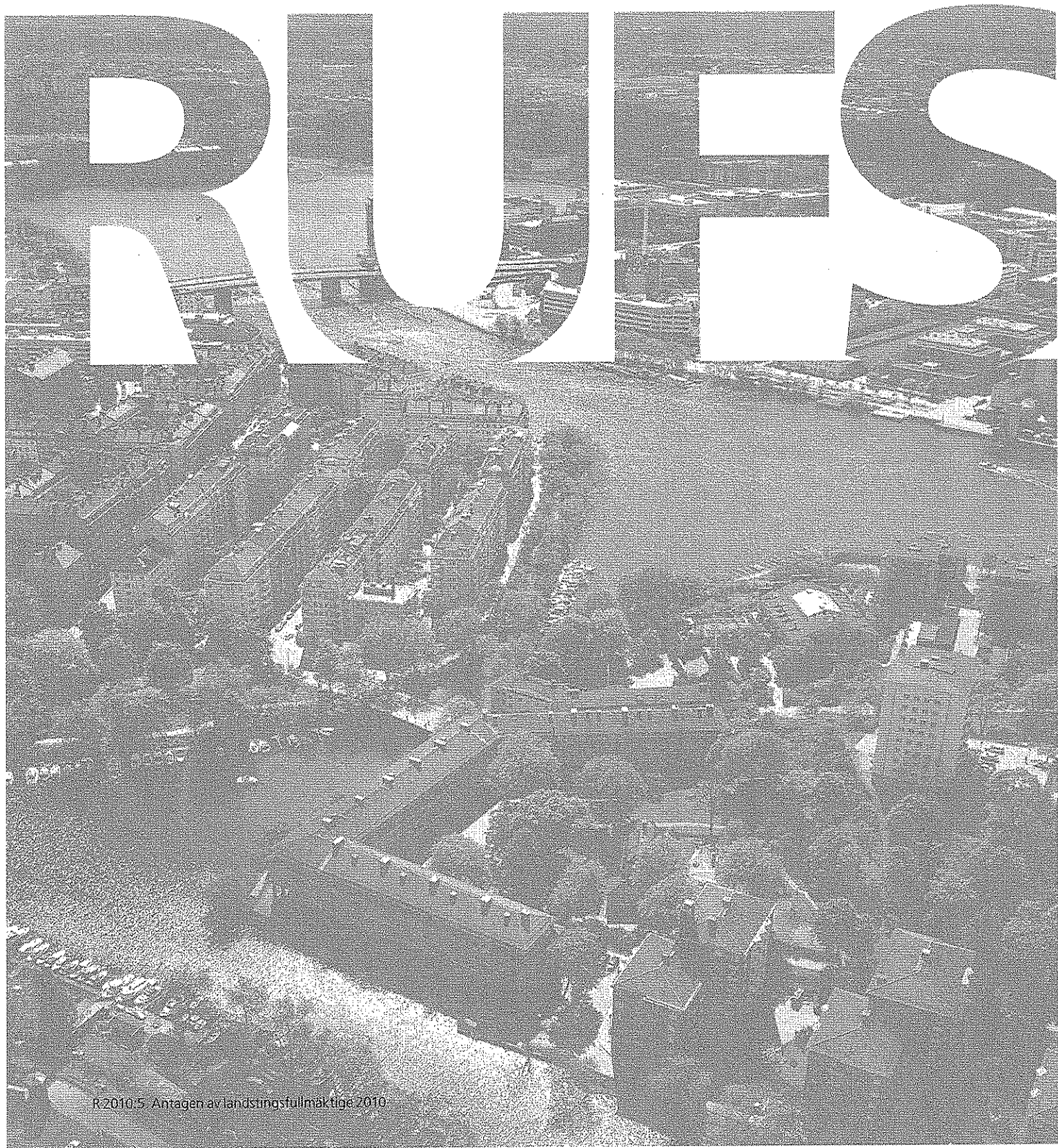
URVAL AV EU-STRATEGIER, LAGAR OCH INTERNATIONELLA KONVENTIONER

Pågående	EU planerar för en ny jordbruks-, landsbygds- och fiskepolitik. Samråd kring EU kommissionens grönbok om klimat och energipolitiken fram till 2030. Överenskommelse om de nya riktlinjerna för TEN-T (EUs program för det transeuropeiska transportnätet). Horisont 2020 EUs nya ramprogram för forskning och innovationer 2014–2020). EU:s sjunde miljöhandlingsprogram.
2011	Territorial Agenda 2020 (territoriell sammanhållning, ingår från 2013 fullt ut i sammanhållningspolitiken). Nagoyaprotokollet, tillhör FNs konvention om biologisk mångfald.
2010	EU 2020 EUs strategi för tillväxt.
2009	EU:s strategi för Östersjöregionen.
2008	EU:s klimat och energipaket.

Regional utvecklingsplan
för Stockholmsregionen

RUFS 2010

Så blir vi Europas mest
attraktiva storstadsregion

Innehåll

Det här ska vi göra! Snabbguide till strategier, planeringsmål och åtaganden	6
1. Stockholmsregionen ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion!	11
En gemensam vision för Stockholmsregionen:	
Europas mest attraktiva storstadsregion	12
Några centrala begrepp	13
RUFSS 2010 – en gemensam plan gör skillnad	15
Utmaningar, mål och strategier för regionens utveckling	18
2. Förutsättningar, planeringsmål och åtaganden	25
Planeringsmål och åtaganden ger resultat inriktat utvecklingsarbete	26
Stockholmsöverenskommelsens åtgärder ingår	26
2:1 Förutsättningar	29
En värld i förändring – omvärldsfaktorer	30
Stockholmsregionens särskilda förutsättningar	33
Regionförstörelsens effekter	35
Långsiktiga bedömningar av utvecklingen	35
2:2 Öka uthållig kapacitet och kvalitet inom utbildningen, transporterna och bostadssektorn	43
Nuläge och trender	44
Åtaganden	50
2:3 Utveckla idéer och förnyelseförmåga	59
Nuläge och trender	60
Åtaganden	63
2:4 Säkra värden för framtida behov	71
Nuläge och trender	72
Åtaganden	76
2:5 Vidareutveckla en flerkärnig och tät region	97
Nuläge och trender	98
Åtaganden	100
2:6 Stärk sammanhållningen	107
Nuläge och trender	108
Åtaganden	111
2:7 Frigör livschanser	117
Nuläge och trender	118
Åtaganden	121
3. Regional struktur	125
Målbild för Östra Mellansverige och plankarta för Stockholms län	126
Gemensam målbild för östra Mellansverige 2050	
Övergripande rumslik inriktning för Stockholms län	133
Utveckling av regionens delstrukturer	136
Bebyggelsestruktur	136
Transportsystemet	140
Grönstruktur och landskap	147
Blåstruktur och vatten	148
Teknisk försörjning	149

Se även snabbguide till strategier och åtaganden på sidorna 6–9.

Planbeskrivning: Plankarta för Stockholms län 2030	153
Tematiska detaljkartor	161
Regional grönstruktur	162
Grönstrukturen	164
Gröna svaga samband samt tillgänglighet till gröna kilar, tysta områden och vatten	168
Utveckling av kollektivtrafiksystemet	170
Utveckling av vägsystemet	172
Vägar och spår på lång sikt	174
Planeringsläget för flygplatser i Stockholmsregionen	180
Tekniska försörjningsanläggningar	182
Vattenskyddsområden och sjöar med särskilt åtgärds- och skyddsbehov	184
Delregional utvecklingsplan för Stockholms kust och skärgård	186
Områden av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården och friluftslivet	188
Utredningsområden för större vindkraftsanläggningar på land, i havet och i Mälaren	190
Områden av riksintresse för totalförsvaret	192
4. Med sikte på mål och en hållbar utveckling	193
En öppen och tillgänglig region år 2030	
– läge, konsekvenser, konflikter och synergier	195
En ledande tillväxtregion år 2030	
– läge, konsekvenser, konflikter och synergier	199
En region med god livsmiljö år 2030	
– läge, konsekvenser, konflikter och synergier	200
En resurseffektiv region år 2030	
– läge, konsekvenser, konflikter och synergier	203
5. Miljöbedömning – särskild sammanställning för RUF 2010	209
1. Planens översiktliga karaktär	210
2. Hur har miljöaspekterna inarbetats i RUF 2010?	210
3. Hur har synpunkterna från samråd och utställning beaktats?	213
4. Strukturalternativ som övervägts	213
5. Motiv för den slutliga planen i förhållande till strukturalternativ som övervägts	216
6. Uppföljning av betydande miljöpåverkan	221
6. Genomförande och uppföljning	223
Kommunikation och kunskapsutbyte	224
Planens genomförande	224
Handlingsprogram	225
Aktörernas ansvarsområden och roller	226
Uppföljning och lärande under planperioden	229
Planeringsprocess i tre faser	230
7. Granskning och beslut	233
Länsstyrelsens granskningsyttrande	234
Landstingsfullmäktiges beslut	235
Landstingsstyrelsens beslut	236
Regionplanenämndens beslut	237
Regeringskansliets beslut om prövning enligt plan- och bygglagen	239
Länsstyrelsens beslut om Regionalt utvecklingsprogram för Stockholms län	240
Sökdel	243

 Se även utvikbar
 Plankarta i stor
 skala placerad i
 plastficka på
 omslagets insida

 Söker du ett speci-
 ellt sakområde
 eller vill få en
 överblick över alla
 kartor och tabeller.
 Använd sökdelens
 med index och för-
 teckningar i slutet
 av publikationen.
 Du känner igen
 den genom den
 gröna marke-
 ringen i sidans
 ytterkant.

Det här ska vi göra!

Snabbguide till strategier, planeringsmål och åtaganden

I RUFSS 2010 finns sex strategier som ger vägledning för hur regionens utmaningar ska hanteras som kan leda till att visionen – att bli Europas mest attraktiva storstadsregion – kan uppnås. Detta uppslag ger en snabbguide till de planeringsmål och åtaganden som har formulerats för varje strategi. Planeringsmålen konkretiserar de sex strategierna och kan fungera som styrmedel och en hjälp för uppföljning av planen. Ett åtagande anger vad som behöver göras för att nå konkreta mål i planeringen. En eller flera aktörer kan vara ansvariga för att genomföra dessa åtaganden.

STRATEGI: ÖKA UTHÅLLIG KAPACITET OCH KVALITET INOM UTBILDNINGEN, TRANSPORTERNA OCH BOSTADSSEKTORN

PLANERINGSMÅL: DET HÄR SKA VI UPPNÅ TILL 2030	ÅTAGANDE: DET HÄR SKA VI GÖRA
<p><i>Inom utbildningssystemet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Utbildningssystemet är väldimensionerat, tillgängligt och av högsta kvalitet. <p><i>Inom bostadsförsörjningen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bostadsbyggandet sker i en takt så att utbudet långsiktigt motsvarar efterfrågan. • Bostäderna har hög kvalitet och är väl underhållna. <p><i>Inom transportsystemet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Transportsystemet bidrar till en ökad regional tillgänglighet. • Kvaliteten i resor och transporter är generellt god och särskilt hög till och inom regioncentrum och till övriga regionala stadskärnor. 	<p><i>Inom utbildningssystemet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Säkra en utbildning med hög kvalitet i hela regionen. • Anpassa yrkesutbildningen till arbetsmarknadens och individernas efterfrågan. • Bygga ut och effektivisera den högre utbildningen i regionen. • Understödja universitet och högskolor för att uppnå hög kvalitet. <p><i>Inom bostadsförsörjningen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Anpassa byggandet i alla kommuner till den långsiktiga efterfrågan. • Anpassa bostadsmarknadens funktionssätt för att nå hög kapacitet och kvalitet i byggprocessen. <p><i>Inom transportsystemet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Utveckla en attraktiv och kapacitetsstark kollektivtrafik som är tillgänglig för alla. • Öka vägkapaciteten i kritiska avsnitt, samt styra och begränsa efterfrågan. • Utveckla förbindelser inom och utom landet. • Stärka förmågan att genomföra investeringar i infrastruktur. <p>• Se sid: 50-58</p>

STRATEGI: UTVECKLA IDÉER OCH FÖRNYELSEFÖRMÅGA

PLANERINGSMÅL DET HÄR SKA VI UPPNÅ TILL 2030	ÅTAGANDE DET HÄR SKA VI GÖRA
<ul style="list-style-type: none"> • Privata och offentliga aktörer samspelar för att utveckla regionens näringsliv. • Entreprenörskulturen är stark i både privat och offentlig sektor. • Stockholmsregionen är attraktiv för kvalificerad arbetskraft. • Regionen har en stark position som internationellt centrum för forskning och huvudkontor. • Regionen har internationellt framstående innovationsmiljöer. • Stockholmsregionen är en av Europas mest valkända och högklassiga besöksdestinationer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Formulera och genomföra en långsiktig näringspolitik. • Säkra ett långsiktigt och systematiskt utbyte mellan offentlig sektor och näringsliv. • Använda offentlig upphandling för att främja innovationer. • Uppmuntra nytänkande i offentliga organisationer. • Låta kreativitet och entreprenörskap prägla utbildningssystemet. • Stimulera täta och kunskapsintensiva miljöer. • Skapa förutsättningar för ett kulturliv i världsklass. • Utveckla regionens internationella profil. • Stärka regionens position i globala nätverk. • Utveckla Stockholmsregionen som besöksdestination. • Stärka de tekniska förutsättningarna för digital kommunikation. <p>• Se sid: 63–70</p>

STRATEGI: SÄKRA VÄRDEN FÖR FRAMTIDA BEHOV

PLANERINGSMÅL DET HÄR SKA VI UPPNÅ TILL 2030	ÅTAGANDE DET HÄR SKA VI GÖRA
<p><i>För natur-, kultur- och rekreationsvärden</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Värdefulla natur-, kultur- och rekreationsmiljöer värnas och vidareutvecklas. • Grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten har god ekologisk status. <p><i>För klimat, energi och transporter</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bebyggelsemiljöer och transportsystem är energieffektiva. • Regionen påverkar klimatet väsentligt mindre. • Betydligt färre invånare är utsatta för störningar som påverkar hälsan negativt. • Transporternas risker och negativa effekter på miljön har minskat. <p><i>För resurshushållning och försörjningssystem</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • De tekniska systemen för energi, avfall, vatten, avlopp och massor är effektiva, robusta och flexibla samtidigt som de har minimal klimatpåverkan och utgår från ett kretsloppsperspektiv. • Försörjningen av dricksvatten och reservvatten är säkrad. • Anläggningar för försörjning, varuhantering och mellanlager finns i logistiskt gynnsamma lägen. 	<p><i>För natur-, kultur- och rekreationsvärden</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Säkra och utveckla värdena i mark- och vattenlandskapet. • Säkra och utveckla kustens och skärgårdens natur-, kultur- och rekreationsvärden. • Skydda Mälaren och Östersjön. <p><i>För klimat, energi och transporter</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sätta sektorsvisa mål för regionens utsläppsminskning av växthusgaser. • Anpassa regionen till klimatförändringarna. • Stimulera mer energi- och resurseffektiva transporter. • Begränsa transporternas negativa påverkan. • Effektivisera energiförsörjningen och ställ om till förnybara energikällor. <p><i>För resurshushållning och försörjningssystem</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Expandera, förstärk och koppla samman försörjningssystemen. • Utveckla småskaliga lösningar för energi, vatten och avlopp i glesa regiondelar. • Minska avfallsmängden och använd avfall som resurs. • Säkra dricksvattenresurserna. • Förbättra utvinning och återvinning av ballastmaterial. • Säkerställa platser för anläggningar i logistiskt goda lägen. <p>• Se sid: 76–96</p>

STRATEGI: UTVECKLA EN FLERKÄRNIG OCH TÄT REGION

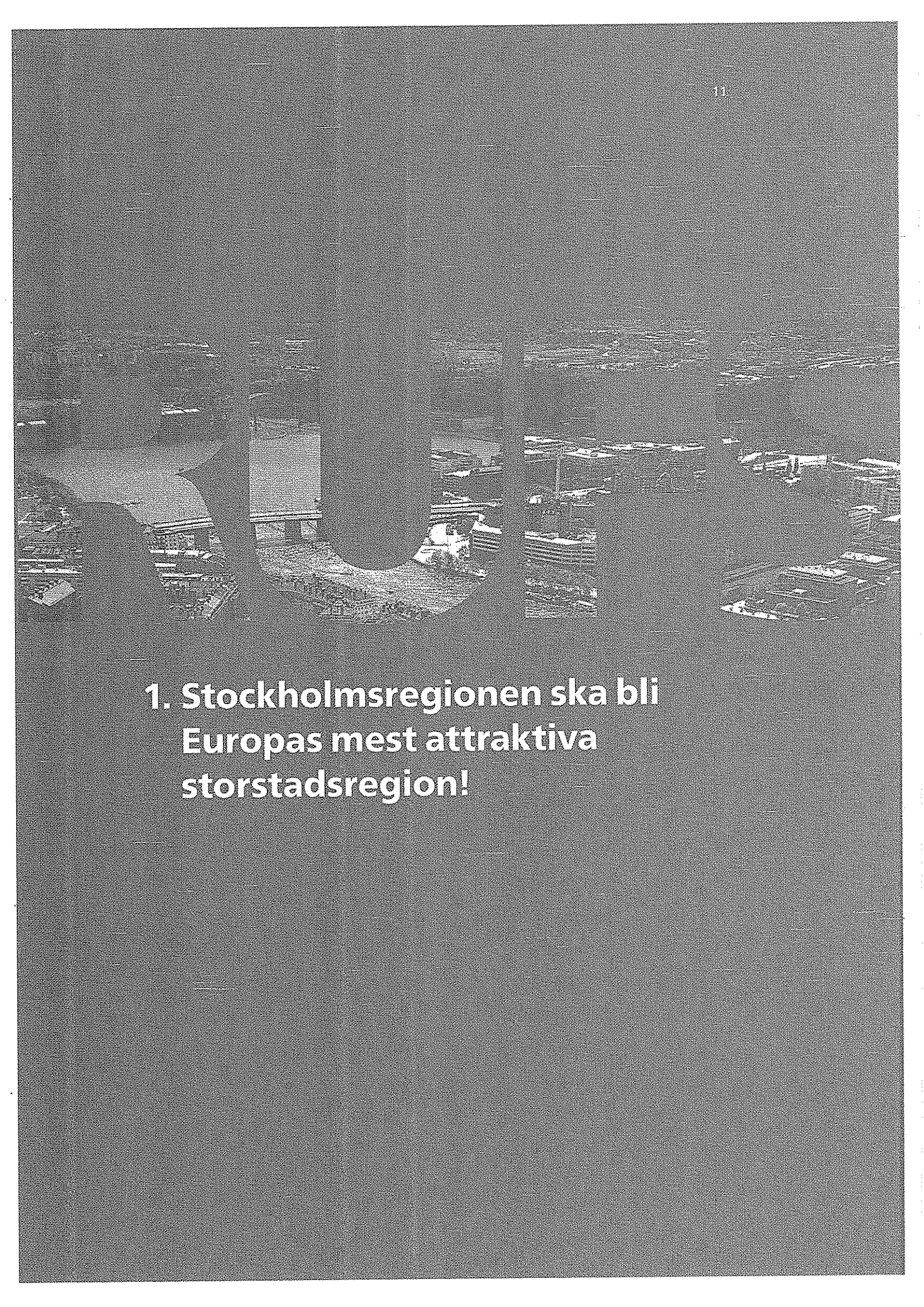
PLANERINGSMÅL: DET HÄR SKA VI UPPNÅ TILL 2030	ÅTAGANDE: DET HÄR SKA VI GÖRA
<p><i>För sammanlänkning av östra Mellansverige</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Östra Mellansverige har sammanlänkade marknader för arbete, bostäder, utbildning och företagande. • Bebyggelsen utvecklas i samspel med kollektivtrafikens utveckling. Människor i regionen har god tillgång till arbetsplatser, grönområden, vatten och teknisk försörjning. <p><i>För flerkärnig och tät stadsstruktur</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionen erbjuder konkurrenskraftiga och tillgängliga näringslivsmiljöer. • Bebyggelsestrukturen är mer ytsnål och energieffektiv och bättre anpassad till kollektivtrafiken. • Stadslandskapet innehåller fler täta, attraktiva, promenadvanliga och varierade stadsmiljöer. <p><i>För gröna kilar och stränder</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Människor i regionen har god tillgång till tätortsnära natur av hög kvalitet. 	<p><i>För sammanlänkning av östra Mellansverige</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Utveckla stadsstrukturen i östra Mellansverige med spårtrafiken som grund. <p><i>För flerkärnig och tät stadsstruktur</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Utveckla regionala stadskärnor i Stockholmsregionen. • Utveckla transportsystem som stödjer Stockholmsregionens flerkärnighet. • Gör bebyggelsestrukturen tätare och mer variationsrik. • Skapa en attraktiv stadsmiljö med torg, parker och grönområden. • Skapa förutsättningar för en dynamisk kvalls ekonomi i regionens stadskärnor. <p><i>För gröna kilar och stränder</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevara, utveckla och tillgängliggöra de gröna kilarna. • Utveckla strändernas värden och tillgänglighet. <p>• Se sid: 100–106</p>

STRATEGI: STÄRK SAMMANHÅLLNINGEN

PLANERINGSMÅL: DET HÄR SKA VI UPPNÅ TILL 2030	ÅTAGANDE: DET HÄR SKA VI GÖRA
<ul style="list-style-type: none"> • Det finns ett varierat bostadsutbud inom olika delmarknader. • Människor med olika bakgrund i alla delar av regionen möts ofta och har stark tillit till varandra. • Regionens invånare identifierar sig i högre grad med regionen och alla accepteras som en del av denna, oavsett bakgrund, kön och individuella särdrag. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skapa attraktiva och varierade boendemiljöer inom regionens delmarknader. • Gör befintliga mötesplatser mer attraktiva och skapa nya mötesplatser som är spridda inom regionen. • Utveckla det sociala innehållet i Stockholms varumärke och marknadsföringen av regionen inåt och utåt. • Skapa strategiskt placerade landmärken i regionens stadskärnor. • Samverka kring evenemang som stärker regionens profil inåt och utåt. • Utveckla tilliten till det offentliga <p>• Se sid: 111–116</p>

STRATEGI: FRIGÖR LIVSCHANSER

PLANERINGSMÅL: DET HÄR SKA VI UPPNÅ TILL 2030	ÅTAGANDE DET HÄR SKA VI GÖRA
<ul style="list-style-type: none"> • Hela regionen präglas av delaktighet och integration. • Alla invånare oavsett bakgrund använder sin kompetens på en väl fungerande offentlig och privat arbetsmarknad.	<ul style="list-style-type: none"> • Samverka på strategisk nivå för att förnya och bredda integrationspolitiken. • Anta en policy mot diskriminering. • Göra organisationerna mångfaldsorienterade. • Följa upp integration och utanförskap i hela regionen. • Undanröja hinder för att alla människor tryggt ska kunna vistas och resa i regionen. <p>➡ Se sid: 121–124</p>

A black and white photograph of a modern building interior. The scene is dominated by large, dark, cylindrical columns and glass walls. In the background, a person is sitting on a bench, looking out. The lighting is dramatic, with strong shadows and highlights. The overall atmosphere is one of a sophisticated, contemporary architectural space.

1. Stockholmsregionen ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion!

En gemensam vision för Stockholmsregionen: Europas mest attraktiva storstadsregion

Visionen är att Stockholmsregionen ska vara den mest attraktiva storstadsregionen i Europa. Regionen ska vara bra att bo och leva i, och den ska vara lockande att besöka och investera i. Här ska finnas gynnsamma förutsättningar för många olika slags verksamheter. När vi nått visionen använder vi våra förutsättningar på bästa sätt. Då ses regionen som intressant, viktig och väl integrerad i internationella nätverk.

En vision som förenar och utmanar

Visionen för Stockholmsregionen ska vägleda det gemensamma arbetet. Den förenar och utmanar oss. För att visionen ska fungera som vägledning för utvecklingsarbetet har den konkretiserats i mål och i strategier som anger vägar mot målen. Målen en öppen och tillgänglig region, en ledande tillväxtregion, en region med god livsmiljö och en resurseffektiv region uttrycker sammantaget de attraktiva värden som behöver känneteckna regionen.

Vi börjar inte från noll. Många aktörer i regionen har formulerat långsiktiga mål och visioner utifrån den egna verksamheten eller kommunen. Med vision, mål och strategier för regionen kan vi komma ett steg längre och fånga vad aktörerna gemensamt vill att Stockholmsregionen ska utvecklas till på lång sikt. Det är en viktig del i RUFSS funktion som paraply för regionens utvecklingsarbete.

Här vill många bo, leva och verka i framtiden

Stockholmsregionen utvecklas genom de människor som bor, lever och verkar här, och även genom dem som besöker regionen. För människor som bor här är det viktigt med en god livsmiljö, öppenhet och tillgänglighet. Företagare, forskare och investerare vill ha en konkurrenskraftig innovationsmiljö, säkra investeringar och hög tillgänglighet. För besökare är Sverige och Stockholmsregionen sedan länge en tilltalande destination, i hård konkurrens med många andra storstäder. Stockholmsregionen upplevs som en vacker region som ligger långt framme på många områden och som samtidigt har en behändig storlek.

Regionens aktörer har enats om vad som är viktigast att hantera: integrationen, bristerna i bostadssektorn, transporterna, utbildningen och minskad klimatpåverkan.

Resultat av dialogen i RUFSS 2010-arbetet

Stockholm är obestridligen en av de mest konkurrenskraftiga regionerna i OECD. Regionen leder utvecklingen mot en kunskapsbaserad ekonomi och konkurrerar framgångsrikt genom hög innovationsförmåga och kreativitet.

Ur OECD Territorial Reviews Stockholm, Sverige, 2006

Några centrala begrepp

Utmaningar – När Stockholmsregionens utvecklingsambitioner sätts i relation till förutsättningarna, omvärldens påverkan och bedömningar om framtiden blir ett antal utmaningar tydliga. Utmaningarna pekar på svårigheter som måste bemötas i strategierna för regionens utveckling.

Vision – Visionen är att Stockholmsregionen ska vara Europas mest attraktiva storstadsregion. Visionen markerar riktningen för det samlade planerings- och utvecklingsarbetet i regionen. Tidsperspektivet för visionen är 40 år.

Mål – Fyra mål anges i RUFSS 2010. Målen är vägen för att nå visionen. Hur ska vi tillsammans utveckla en redan attraktiv storstadsregion till att bli den mest attraktiva i Europa? Tidsperspektivet för målen är 40 år.

Strategier – Hur målen ska nås anges i sex strategier. Strategierna fungerar som riktmärken för utvecklingsarbetet. De ger vägledning för hur regionens utmaningar ska hanteras. Till exempel visar strategin att säkra värden för framtida behov hur regionen ska hantera utmaningen att minska klimatpåverkan och samtidigt utveckla en tillgänglighet som möjliggör ekonomisk tillväxt. Tidsperspektivet för strategierna är 40 år.

Planeringsmål – Planeringsmålen är konkretiseringar av de sex regionala strategierna. De är tänkta att fungera som styrmedel och en hjälp för uppföljning av planeringsarbetet. Tidsperspektivet för planeringsmålen är 20 år. De här målen bör alltså kunna nås under perioden fram till 2030.

Åtaganden – Åtaganden anger vad som ska göras för att uppnå planeringsmålen. En eller flera aktörer kan vara ansvariga för att genomföra dessa åtaganden.

Handlingsprogram – Vissa åtaganden i planen riskerar att bli hängande i luften, eftersom det inte är tydligt vem som ansvarar för genomförandet. Många aktörer i regionen efterfrågar konkreta åtgärder för att tydliggöra ansvar och genomförande i planen, och där kan handlingsprogram vara en väg att gå.

Plankarta och målbild – Plankartan med tillhörande planbeskrivning visar huvuddragen i den fysiska strukturen med sikte på 2030. Målbilden för östra Mellansverige visar huvuddragen i den rumsliga utvecklingen med sikte på 2050.

Det är ytterst viktigt att man nu tar fram en strategisk plan med tydliga åtgärder för att hantera tillväxtens effekter. Det är kring visionen av Stockholm-Mälarenregionen som de berörda aktörerna bör samordna sina insatser för att få till stånd ett sådant dokument.

Ur OECD Territorial Reviews Stockholm, Sverige, 2006

Östra Mellansverige – Östra Mellansverige är beteckningen som används för sju län som deltar i samverkan kring RUFSS 2010: Stockholms, Uppsala, Sörmlands, Västmanlands, Örebro, Gävleborgs och Östergötlands län. Formellt gäller regionplanen bara området Stockholms län.

Region och regionförstoring – Regioner kan definieras utifrån flera olika utgångspunkter. Med Stockholmsregionen avses här generellt sett den administrativa regionen Stockholms län. Med arbetsmarknadsregion eller funktionell region avses den sammanhållna arbetsmarknadsregion som definieras med utgångspunkt i pendlingsmönster. Den funktionella regionen utgörs i dag av hela Stockholms län och Gnesta, Strängnäs och Trosa kommuner i Sörmlands län, samt hela Uppsala län med undantag för Älvkarleby kommun. Regionförstoring innebär att arbetsmarknadsregionen vidgas geografiskt. Sedan 1970-talet har det skett en snabb regionförstoring, och allra snabbast går det i storstadsregionerna.

Tidsperspektiv – Det finns tre olika tidsperspektiv i planen, ett långt på 40 år, ett medel-

långt på 20 år och ett kortare på 10 år.

Integrerad hållbarhetsbedömning – RUFSS 2010 ska bidra till en hållbar utveckling i regionen. De utvecklingsambitioner som ligger till grund för planeringen har tydliggjorts genom mål för regionens attraktivitet, vilket ger förutsättningar för att göra avvägningar mellan miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekter av utvecklingen. Planen har också analyserats med utgångspunkt från de fyra övergripande målen för regionens attraktivitet, med fokus på långsiktighet och helhetssyn (konflikter och synergier) samt robusthet och anpassningsförmåga.

Miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning – En integrerad miljöbedömning (enligt Miljöbalken) har genomförts under planeringsprocessen. Resultatet har redovisats i en miljökonsekvensbeskrivning. Miljöbedömningen kompletterar den integrerade hållbarhetsbedömningen. Hur miljöbedömningsarbetet har bedrivits redovisas i en särskild sammanställning, se kapitel 5.

RUFS 2010 – en gemensam plan som gör skillnad

Utvecklingsplaneringen i Stockholmsregionen gör skillnad. Utan en plan riskerar utvecklingsarbetet att bli splittrat och lämnar många utmaningar obesvarade. Visionen att göra Stockholmsregionen till Europas mest attraktiva storstadsregion förenar regionens aktörer och utmanar oss i utvecklingsarbetet. Stockholmsregionen behöver ett kraftfullt och samordnat utvecklingsarbete för att nå visionen. I det arbetet är en gemensam plan ett mycket betydelsefullt verktyg för långtgående samordning och ett resurseffektivt och målmedvetet arbetssätt.

RUFS 2010 fyller många behov i det regionala utvecklingsarbetet

- RUFS är en gemensam plan som visar på regionens samlade vilja och som ger vägledning
- RUFS tar sin utgångspunkt i erfarenheter och kunskap från RUFS 2001 och den delregionala utvecklingsplanen för kust och skärgård
- RUFS anger strategier och åtaganden som genomförs av och hålls levande av regionens aktörer
- RUFS anger en långtgående samordning och ett resurseffektivt och målmedvetet arbetssätt
- RUFS har formell status som både regionplan (PBL) och regionalt utvecklingsprogram (förordningen om regionalt tillväxtarbete)
- RUFS ger ledning i det regionala utvecklingsarbetet genom tydliga åtaganden
- RUFS utgör grunden för olika planer och insatser i regionen såsom: kommunernas planering, mellan-kommunal samordning, regionala strukturfondsprogram och statlig infrastrukturplanering
- RUFS fungerar som ett samlande paraply för operativa insatser, snarare än att ange åtgärder.

En planeringsprocess i flera steg

Arbetet med utvecklingsplanen har pågått sedan mars 2006 och ett antal olika steg har tagits på vägen mot en färdig plan.

Politisk behandling

Regionplanenämnden har regelbundet tagit beslut som väglett planeringsprocessen. Under våren 2010 fattar landstingsfullmäktige det slutgiltiga beslutet om utvecklingsplanen.

Dialog och samverkan med regionens aktörer

Planeringsarbetet kretsar kring ett antal dialogomgångar och två formella remissperioder. Till dialogomgångarna har underlag tagits fram och synpunkterna från dialogen har vägts samman och bearbetats vidare i nästa fas av program- och planarbetet.

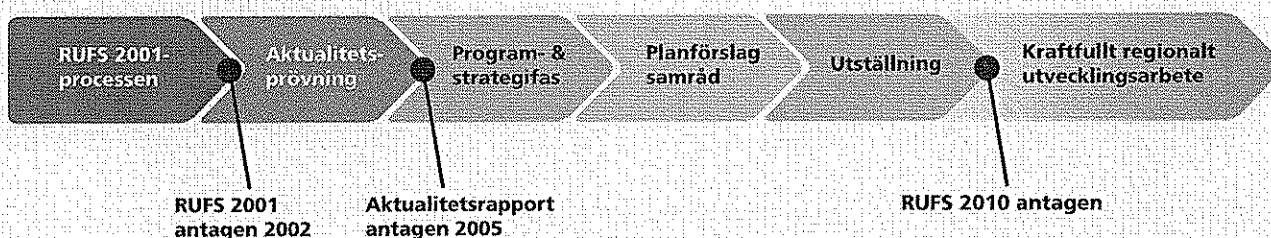
RUFS 2010 bygger vidare på processer i regionen

RUFS 2001

Den regionala utvecklingsplanen 2001 förenade fysisk planering med regionala utvecklingsfrågor. Såväl process som färdig plan markerade ett viktigt steg framåt genom att utvecklingsplaneringen etablerades. RUFS 2001 blev ett strategiskt instrument för att förena den fortsatta tillväxten med en långsiktigt hållbar utveckling.

Aktualitetsrapporten, aktualitetsprövning av RUFS 2001

Aktualitetsprövningen av RUFS 2001 genomfördes under 2004–2005. Rapporten innehåller bedömningar av hur aktuell RUFS 2001 är vad gäller planeringsförutsättningar, ekonomiska och sociala frågor,

miljöfrågor samt fysiska strukturer. Vidare behandlas perspektiven hållbar utveckling, regionens betydelse för Sverige och Stockholm-Mälardalens utveckling. Rapporten avslutades med ett antal rekommendationer inför den fortsatta planeringsprocessen med stor betydelse för hur arbetet med RUF 2010 programmerades.

OECD Territorial Reviews Stockholm, Sverige, 2006

År 2006 gjorde OECD en territoriell rapport över Stockholmsregionen. Rapporten ingår i OECD:s tematiske serie om storstadsregioner som OECD:s territoriella utvecklingspolitiska kommitté tar fram. Framtagandet av rapporten finansierades i samarbete mellan Stockholms läns landsting, Stockholms stad, dåvarande NUTEK, och Näringsdepartementet.

Delregional utvecklingsplan för Stockholms kust och skärgård, antagen av landstingsfullmäktige 2008

I den delregionala utvecklingsplanen behandlas samlat befolkningsförändringarna, de höga natur-, kultur- och rekreationsvärdena och det exploateringsstryck som finns i kust- och skärgårdsområdet. Inriktningar och åtgärder anges inom ett antal områden såsom bebyggelsestruktur, bostadsförsörjning, näringsliv, transportsystem, marin miljö, landskapet och kulturmiljöerna samt turism. Inriktningar och åtgärder ingår i strategierna 2.4 och 2.5 samt i kapitel 3 om regional struktur, där den delregionala plankartan för kust och skärgård med planbeskrivning redovisas.

Regional strategi för jämställdhet i Stockholms län, 2008–2013

Strategin ger en bred beskrivning av Stockholms län ur ett jämställdhetsperspektiv och anger mål och strategier för det länsgemensamma jämställdhetsarbetet fram till 2013. Utgångspunkten i strategin är att jämställdhet är en drivkraft för regional utveckling. Jämställdhetsstrategin omfattar också nuläge och trender, vilket har gjort det lättare att integrera jämställdhetsfrågorna i RUF 2010. Parterna bakom strategin är Länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholms läns landsting/Regionplanekontoret samt Kommunförbundet Stockholms län. Flera andra lokala och regionala aktörer har bidragit med problemformuleringar.

Stockholmsöverenskommelsen

I november 2006 tillsattes en särskild förhandlingsman, Carl Cederschiöld för att genomföra en förhandling om Stockholms läns infrastruktur. Förhandlingen resulterade i en överenskommelse om en trafiklösning för Stockholmsregionen fram till 2020 med utblick mot 2030.

Geografi, tid och perspektiv i planeringen

Geografi

Stockholmsregionen har särskilt starka geografiska samband med grannlänerna. Planen berör därför två geografiska områden: Stockholms län respektive östra Mellansverige. Östra Mellansverige utgörs av de sju län som deltar i samverkan kring RUF 2010: Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Västmanlands, Örebro, Gävleborgs och Östergötlands län.

Planen har tre tidsperspektiv

Ett långt tidsperspektiv på cirka 40 år – till 2050

Det långa tidsperspektivet är grunden för vision, mål och strategier och för målbilden för östra Mellansverige. I det långa tidsperspektivet är den grundläggande fysiska strukturen som omfattar bland annat grönstruktur, bebyggelsestruktur och transportsystem central och anger ramarna för planens inriktning i det medellånga tidsperspektivet. Klimatfrågan är en fråga som särskilt motiverar det långa tidsperspektivet.

Ett medellångt tidsperspektiv på cirka 20 år – fram till 2030

Det medellånga tidsperspektivet ligger till grund för plankartan, planeringsmålen och åtagandena. Det är i det här tidsperspektivet som den regionala utvecklingsplanens funktion som formell regionplan är särskilt relevant och tillämplig. Tidsperspektivet relaterar till kommunernas översiktsplanering.

Ett kortare perspektiv på cirka 10 år – fram till 2020

Det kortare perspektivet har fokus på genomförande och operativ planering. I det här tidsperspektivet skall planeringsmål och åtaganden omsättas till exempel i den statliga planeringen av investeringar i infrastruktur, strukturfondsprogram med mera. Det kortare tidsperspektivet har en särskilt nära koppling till den regionala utvecklingsplanens funktion som regionalt utvecklingsprogram (RUP). Det finns områden som inte ingår i sådan plan- och programverksamhet, men där det är viktigt att aktivt planera för att genomföra åtgärder. För områden där det inte är givet vem som har ansvar för genomförande eller hur det ska gå till kan handlingsprogram initieras. Det är en fördel om planen börjar genomföras omgående då startsträckan kan vara kort för många åtaganden.

Perspektiv i planeringen

I RUF-arbetet är utgångspunkten att flera perspektiv (jämställdhet, folkhälsa samt olika grupper i samhället) ska vara en integrerad del i planeringen och inte behandlas vid sidan om.

Jämställdhet

Jämställdhetsaspekter lyfts exempelvis kopplat till regionförstoring och könsbundna utbildningsval. Strategin Frigör livschanser tar också upp könsdiskriminering på arbetsmarknaden. Åtagandena i planen omfattar också möjligheter att resa och vistas tryggt, liksom mer jämställda boende- och livsmiljöer.

Folkhälsa

Trygghet behandlas som en bestämningsfaktor för folkhälsa. Andra faktorer är tillgången till grönområden, att den fysiska miljön är hälsosam och att det finns goda möjligheter att förflytta sig till fots eller med cykel.

Skillnader mellan olika grupper

Olika gruppers förutsättningar lyfts fram i nulägesbeskrivningarna och i analysen av vilka faktorer som främjar respektive hindrar regional utveckling. Vid mätning av måluppfyllelse ska det vara möjligt att följa resultaten för de grupper – kvinnor, män, invandrare, barn och ungdomar, funktionshindrade

och äldre – som lyfts fram i nulägesbeskrivningarna. Målet bör vara att invånarna ska kunna följas på samtliga variabler, med kön som övergripande indelningsgrund.

Integrerad bedömning av hållbarhet och miljöeffekter

Förutsättningarna att nå en hållbar utveckling inom ekonomi, sociala förhållanden och miljö har löpande bedömts och möjliga synergier och konflikter har analyserats. Som en del av planeringsprocessen har också en miljöbedömning genomförts.

RUFS 2010 kommer på så vis att bidra till en hållbar utveckling i regionen, vilket innebär att regionen

- förvaltar kapital och resurser för kommande generationer
- bibehåller och utvecklar önskade och nödvändiga kvaliteter
- upprätthåller och utvecklar robusthet och anpassningsförmåga.

Utmaningar, mål och strategier för regionens utveckling

Långsiktiga utmaningar för Stockholmsregionen

När Stockholmsregionens vision och mål sätts i relation till förutsättningarna, omvärldens påverkan och bedömningar om framtiden, blir ett antal långsiktiga utmaningar tydliga. Dessa utmaningar är utgångspunkter för planeringen och är centrala för de strategier och åtaganden som presenteras i utvecklingsplanen.

UTMANING 1:

Att möjliggöra befolkningstillväxt och samtidigt förbättra regionens miljö och invånarnas hälsa

En fortsatt befolkningstillväxt i Stockholmsregionen ger möjligheter till resurseffektiva lösningar som inte är möjliga i glesa regioner. Men fler människor kan innebära ökad markexploatering, fler transporter och större energianvändning. Utmaningen är att förbättra regionens miljö och invånarnas hälsa även med en hög befolkningstillväxt.

Stockholms stjärnstruktur med stråk, knutpunkter och mellanrum ger goda förutsättningar för storskaliga, miljövänliga lösningar för kollektivtrafik och energiförsörjning, liksom för närhet till natur, rent vatten och frisk luft.

Utmaningen innebär konkret att hantera konflik-

ter mellan miljö- och hälsofrågor och regionens förväntade expansion, samt att arbeta proaktivt för att utveckla dagens miljövärden. Exempelvis leder den ökade befolkningmängden till att regionen måste planera för att bygga ut transportsystemet med vägar och spår, men samtidigt också öka tillgängligheten för cyklister och gående samt värna och utveckla regionens grönområden och bebyggelsens stadsmässiga kvaliteter. Det finns här många regionala värden som står mot varandra eller mot lokala intressen. Värdena kan även samverka och ge en förbättrad situation. Målkonflikter behöver analyseras och redovisas öppet.

UTMANING 2:

Att vara en liten storstadsregion och samtidigt internationellt ledande

Stockholmsregionen är en befolkningmässigt liten storstadsregion i ett internationellt perspektiv, med begränsade möjligheter att vara framstående inom många fält. För att nå ledande positioner måste regionen därför hålla mycket hög kvalitet. Utmaningen ligger i att skapa goda förutsättningar för kunskapsförsörjning och goda förhållanden på arbetsmarknaden.

Det är nödvändigt att förbättra vissa områden för att möta den globala konkurrensen. Utmaningen ligger i att höja kvalitet och effektivitet inom utbildningen, ha goda förhållanden på arbetsmarknaden och bra livsvillkor för inflyttare från utlandet. Arbets-

VISION

Europas mest attraktiva storstadsregion

MÅL

En öppen och tillgänglig region

En ledande tillväxtregion

En region med god livsmiljö

En resurseffektiv region

STRATEGIER

Öka uthållig kapacitet och kvalitet inom utbildningen, transporterna och bostadssektorn

Utveckla idéer och förnyelseförmåga

Säkra värden för framtida behov

Vidareutveckla en flerkärnig och tät region

Stärk sammanhållningen

Frigör livschanser

livets organisering och attityder måste förändras så att rörligheten bland både kvinnor och män ökar, de som står utanför arbetsmarknaden får arbete och fler med bra utbildning vill flytta hit från utlandet.

UTMANING 3:

Att öka tryggheten i regionen samtidigt som omvärlden upplevs som mer osäker

---

Regionens större kontaktytor mot omvärlden leder till att nya risker snabbt når oss, men den verkliga utmaningen kring trygghet är att få invånarna att känna större tillit till varandra och till samhällets institutioner. Det finns stora skillnader i mellan olika delar av regionen i hur trygga människor känner sig, liksom mellan män och kvinnor. I en öppen och sammanhållen region måste de här skillnaderna minska kraftigt och helst elimineras helt.

Hur trygga människor känner sig är en viktig faktor för hur attraktiv regionen är. När människor som är trygga möts och har tillit till varandra, blir regionen mer kreativ och innovativ. Då ökar också det sociala kapitalet, som kan vara både individuellt och kollektivt.

Att känna tillit och trygghet bidrar givetvis också till hög livskvalitet för den enskilda människan. För att människor ska kunna förverkliga sina livschanser i en dynamisk storstadsregion måste de känna sig trygga. Det förutsätter tilltro till samhällets institutioner: att man kan lita på att man får en rättvis behandling och en plats på arbetsmarknaden, och därmed får del av välfärden.

UTMANING 4:

Att minska klimatpåverkan och samtidigt utveckla en tillgänglighet som möjliggör ekonomisk tillväxt

---

Stockholmsregionen ligger i utkanten av Europa, en bra bit ifrån andra stora städer och marknader. Inom regionen finns problem med trängsel, samtidigt som det fysiska rummet och skärpta miljökrav begränsar handlingsmöjligheterna. Utmaningen är att skapa en god tillgänglighet med mindre klimatpåverkan, såväl regionalt som globalt, som också gynnar en ekonomisk tillväxt.

Hotet om framtida klimatförändringar och behovet att minska klimatpåverkan är centrala för vår utveckling. Både befintlig och planerad bebyggelse och infrastruktur måste anpassas till kommande klimatförhållanden. Fördelningen av kostnader och uppoffringar för att reducera utsläpp av växthusgaser kommer sannolikt att bli en avgörande fråga i framtiden.

En faktor som bidrar till ekonomisk tillväxt är den pågående regionförstoringen, som innebär ett allt

större upptagnings- och avsättningsområde. Men en större region kräver också fler transporter. För att klara utmaningen att samtidigt minska vår miljöpåverkan behöver vi förändra våra resvanor, vårt sätt att transportera varor och gods och i vissa avseenden också vår livsstil.

UTMANING 5:

Att åtgärda kapacitetsbrister samtidigt som behoven fortsätter att växa

---

Transportinfrastrukturen, bostadsbeståndet och utbildningssystemets kapacitet har inte utvecklats i takt med befolkningsökningen. Utmaningen är att åtgärda kapacitetsbristerna samtidigt som behoven ökar. De finansiella och personella resurserna för de stora investeringar som krävs riskerar att bli hårt ansträngda.

Kapaciteten inom den högre utbildningen i regionen behöver öka för att regionen ska kunna behålla sin ställning som kunskapsregion. Viktigt är också att kollektivtrafiken byggs ut för att avlasta vägnätet. I dag finns tendenser till att regionen delas i en nordlig och en sydlig del, vilket begränsar bostads- och arbetsmarknaden samt hämmar näringslivets tillväxt. Det krävs därför en ökad kapacitet för trafik mellan norra och södra regionhalvan.

Om man inte investerar i vägnätet och kollektivtrafiksystemet försämras förutsättningarna för både arbets- och bostadsmarknaden. Nya finansieringsformer kan vara ett sätt att stimulera utvecklingen, men den frågan måste lösas av regionen tillsammans med den statliga nivån.

UTMANING 6:

Att öppna regionen och samtidigt minska utanförskapet

Stockholmsregionen ska vara en öppen region, där människor oavsett kön och bakgrund ska kunna tillvarata sina livschanser. Så är det inte i dag på arbets- och bostadsmarknaden. Utmaningen är att göra regionen öppen och tillgänglig, samtidigt som den är sammanhållen och erbjuder alla att ta del av regionens värden och tillgångar.

Den öppenhet som lockar inflyttare, investerare och besökare är samma öppenhet som skapar ett samhälle med rörlighet, dynamik och förverkligade ambitioner. Öppenhet och lyhördhet hos institutioner, liksom tolerans bland människor, är viktiga delar i att motverka utanförskap. I en öppen region som präglas av delaktighet finns det inget tvingande samband mellan härkomst och yrkesval. Om det här förverkligades skulle alla typer av människor arbeta inom alla typer av näringar och ha alla typer av

20 Stockholmsregionen ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion!

samhällspositioner i Stockholmsregionen.

Den diskriminering och slutenhet som fortfarande råder på delar av arbetsmarknaden begränsar individens livschanser, samtidigt som det gör regionen mindre attraktiv. Diskrimineringen och intoleransen visar sig inte bara mot människor som har invandrat till regionen, utan också mot turister, affärsresenärer, investerare och diplomater.

Regionförstoringen med förbättrade möjligheter att pendla långa sträckor mellan bostad och arbete inom östra Mellansverige innebär en radikalt förbättrad arbetsmarknad för många invånare i regionen. I dag finns dock samhällsstrukturer som försvårar för kvinnor att dra fördel av den positiva individuella karriärutveckling som ökad regionförstoring ger möjlighet till.

Tillit mellan människor är både en förutsättning för och en väg till öppenhet. En öppen region präglas av en hög grad av kontakt över rumsliga och kulturella gränser. Den öppna regionen saknar diskriminering och har starkt fokus på jämlikhet och jämställdhet. Infrastruktur och kommunikationer skapar mötesplatser för personer från olika delar av samhället. En öppen Stockholmsregion har en befolkning med kontakter och nätverk över hela världen.

Mål för regionens attraktivitet

Det är många värden och egenskaper som gör Stockholmsregionen attraktiv. Fyra mål uttrycker sammantaget de attraktiva värden som behöver känneteckna regionen. Nedan presenteras målen tillsammans med några indikationer på hur långt regionen har kommit på respektive område 2009.

MÅL:

En öppen och tillgänglig region

Stockholmsregionen ska kännetecknas av öppenhet för nya tankar och social mångfald, och vara väl sammanhållen och integrerad. Invånarna ska ha lika möjligheter till utveckling oavsett social bakgrund, kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder (d.v.s. sådana begränsningar som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen), sexuell läggning, ålder och könsöverskridande identitet och uttryck. Tillgängligheten ska vara hög, såväl inom regionen som till och från andra regioner, inom och utom landet.

Läget i regionen

Stockholmsregionen har i ett europeiskt perspektiv en mycket hög internationell mångfald, mätt som andelen invånare med utländsk bakgrund, olika språk, religioner och etniska tillhörigheter. Jämfört

med de flesta storstadsregioner i Europa har regionen ett högt deltagande på arbetsmarknaden bland både kvinnor och män, men arbetsmarknaden är kraftigt könsuppdelad. Andelen sysselsatta kommer – liksom i andra regioner – att minska år 2009 till följd av den globala ekonomiska krisen. Även på utbildningsområdet är könssegregationen stor. Utrikes födda förvärvsarbetare i betydligt lägre grad än den övriga befolkningen, och de har lägre löner. Den etniska och sociala segregationen finns även på bostadsmarknaden.

Regionens transportsystem har inte utvecklats i takt med tillväxten i befolkning och ekonomi. Investeringar i infrastruktur för transporter ligger på en låg nivå i ett internationellt perspektiv. Den internationella tillgängligheten är sämre än för ett antal andra storstadsregioner, eftersom regionen ligger långt från de stora marknaderna och inte är en av de mer betydelsefulla knutpunkterna i Europas flygplatssystem.

MÅL:

En ledande tillväxtregion

Stockholmsregionen ska vara en dynamisk region som främjar innovationer och inspirerar människor att starta och utveckla verksamheter. Regionen ska ha hög sysselsättning, hög kunskapsintensitet och starkt entreprenörskap. Det innebär både utvecklande arbeten för invånarna och goda förutsättningar för framstående aktörer inom forskning, näringsliv, kultur och samhälle att driva sina verksamheter här.

Läget i regionen

Stockholmsregionen är en mycket konkurrenskraftig region, internationellt sett. Regionen presterar väl enligt de så kallade Lissabonindikatorerna för den ekonomiska utvecklingen, till stor del tack vare den höga sysselsättningsnivån. Stockholmsregionen är den tjugonde rikaste storstadsregionen i EU, mätt som bruttoregionprodukt per invånare. Tillväxten försvagades dock 2008 och kom att bli mycket svag eller negativ 2009, eftersom regionen i likhet med andra storstadsregioner drabbades av den pågående ekonomiska krisen.

Den satsning som görs på forskning och utveckling är en av de största bland storstadsregionerna i Europa. Stockholmsregionen har också, jämfört med andra regioner, en av de högsta andelarna av arbetskraften i branscher med hög teknikutensitet. Vidare är regionen en av de regioner där störst andel av befolkningen har högskoleutbildning, medan den ligger längre ned när det gäller utbudet av högskoleutbildningar. Stockholmsregionen ligger i topp i antalet patentansökningar, men är sämre än flera

andra storstadsregioner på att kommersialisera den omfattande kunskap som finns.

Stockholmsregionen räknas som ett viktigt kunskapscentrum i Europa, vid sidan av städer som Frankfurt am Main, Hamburg, München, Amsterdam och London. Dessa kunskapscentrum har central betydelse i den globala ekonomin, eftersom de ligger i framkant när det gäller internationell industri och näringsliv samt kompetens. Stockholmsregionen utmärker sig också genom att vara den enda stadsregionen i utkanten av Europa som är ett viktigt säte för internationella huvudkontor. Men när företagen år 2008 i European Cities Monitor själva rankar bästa stad att etablera företag i, hamnar Stockholm först på 20:e plats, vilket dock är en något bättre placering än 2007.

MÅL:

En region med god livsmiljö

Regionens invånare ska ha en hög livskvalitet med tillgång till ren luft, rent vatten samt en trygg, trygg, hälsosam och vacker miljö. Det ska råda en stark social sammanhållning med tillit och närhet mellan människor, och förtroendet för samhällsorganen ska vara högt. Alla ska känna sig trygga, och utrikes födda och svenskfödda ska vara väl integrerade. Jämställdhet ska råda. Det ska finnas ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, utbildning och service som väl möter efterfrågan och som passar olika livsstilar. Utbudet av kultur ska vara stort och av hög kvalitet. Kulturhistoriska värden ska vara tillgängliga och tillmätas stor betydelse i samhällsutvecklingen. Lättillgängliga och natursköna områden med ett rikt djur- och växtliv ska ge goda friluftsmöjligheter. Livsmiljön ska även vara anpassad till klimatförändringarna.

Läget i regionen

Stockholm rankas bland de regioner i världen som möjliggör högst livskvalitet. Regionen kännetecknas av god folkhälsa, hög utbildningsnivå och låg andel fattiga människor. Stockholmsregionen har en mycket låg spädbarnsdödlighet och bland de lägsta dödstalen för personer under 65 år. Andelen i denna åldersgrupp som dör av hjärt- och lungsjukdomar är också lägre än i de flesta andra regioner.

Enligt en internationell undersökning är tre av fyra stockholmare helt nöjda med att bo i staden. Invånarna tycker också att det är relativt lätt att få jobb, men det är svårt att hitta en bra bostad till ett rimligt pris. Stockholmare anser också att staden är säker, städad och har ren luft. Företagen rankar Stockholm högt i bedömningen av livskvaliteten för sina anställda. Staden uppskattas också för sina grönområden och kulturella institutioner.

Invånarna är mindre nöjda med de allmänna kommunikationerna och är direkt missnöjda med integrationen mellan svenskfödda och utlandsfödda. Bland undersökta städer har Stockholm den högsta andelen invånare som anser att invandrare inte är välintegrerade i samhället. Allt fler ungdomar står också utanför både utbildning och arbetsmarknad, och även i internationell jämförelse är den gruppen stor. En annan oroande tendens är att hälsan har försämrats bland unga, särskilt bland de unga kvinnorna.

MÅL:

En resurseffektiv region

Stockholmsregionen ska vara en resurseffektiv region där det är enkelt att leva och verka. Invånarnas behov ska tillgodoses effektivt, och en stor andel av dem ska förvärvsarbeta. Regionens rumsliga struktur och system för transporter, utbildning och teknisk försörjning ska göra det möjligt att använda natur- och samhällsresurser effektivt. Regionens olika delar ska vara integrerade och sammanlänkade med varandra, så att den samlade potentialen tas till vara. Utsläppen av klimatpåverkande gaser och förorenande ämnen ska vara låga.

Läget i regionen

Stockholm är en relativt stor stad, som därför ger upphov till mycket trafik och stor miljöpåverkan. Jämfört med andra regioner i Europa av motsvarande storlek har dock Stockholmsregionen relativt låga utsläpp av miljöstörande ämnen. Regionen har lägre utsläpp av växthusgaser per invånare än landet i övrigt, och utsläppen per person minskar något. Överlag klarar luften i Stockholmsregionen normerna för miljö kvalitet, men utmed vissa hårt trafikerade gator överskrider de beroende bland annat på användningen av dubbdäck.

Stockholmsregionen har en relativt liten andel hårdgjord yta per invånare jämfört med andra regioner i Europa. Men bebyggelsen är glesare och stadsbebyggelsen mer utspridd än i andra storstadsregioner. Trots detta är naturen i de flesta andra storstadsregioner i Europa mer uppsplittrad än i Stockholm.

Regionen har jämförelsevis hög sysselsättning bland både kvinnor och män, men arbetsmarknaden är mycket könssegregerad. Inom flera områden är det brist på arbetskraft, och den bristen hotar att öka snabbt när 40-talisterna går i pension.

Strategier – vägar mot målen

Ovanstående utmaningar måste hanteras för att målen ska nås. Strategierna fungerar som riktmärken för regionens samlade utvecklingsarbete och ger

22 Stockholmsregionen ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion!

vägledning för hur regionens utmaningar ska hanteras. Strategierna är beroende av varandra och när de genomförs samordnat är de ömsesidigt förstärkande. Därför är det viktigt att strategierna ses som en helhet.

STRATEGI:

Öka uthållig kapacitet och kvalitet inom utbildningen, transporter och bostadssektorn

Förvalta och utveckla befintliga resurser.

Förbättra kapacitet och kvalitet.

Den här strategin ska leda till ökad kapacitet och höjd kvalitet inom främst transport- och utbildningssystemen samt till fler bostäder. Den innebär dels att förvalta och utveckla det befintliga kapitalet och resurserna inom de strategiska områdena, dels att undanröja kapacitetsbrister och kvalitetsproblem.

Utvecklingen av regionen hämmas av att utbildningssystemet, bostadsförsörjningen och transportsystemet inte har hållit jämna steg med befolkningsökningen. Dessutom finns det problem med bristande kvalitet, som svaga utbildningsresultat i skolan samt eftersatta och osunda bostadsmiljöer. Det finns en betydande snedrekrytering inom utbildningssystemet, både vad gäller kön och socioekonomisk bakgrund, vilket bör motverkas för att tillvarata regionens samlade potential. Det är angeläget att uppnå en jämnare rekrytering och de stora könsskillnaderna i utbildnings- och yrkesval ska motverkas.

Kvaliteten ska höjas på alla nivåer inom utbildningssystemet. En grundläggande utbildning av hög kvalitet är av stor betydelse för att barn och ungdomar ska uppmuntras och ges goda förutsättningar till vidare studier. Yrkes- och vuxenutbildningen behöver anpassas bättre till arbetsmarknadens och individernas efterfrågan. Om regionens ställning som kunskapsregion ska bestå måste den högre utbildningen byggas ut, kvaliteten höjas och effektiviteten öka i form av förbättrad genomströmning.

Inom bostadssektorn ska eftersträvas ett varierat utbud av bostäder med trygg miljö och anpassning till olika grupper, till exempel ungdomar, funktionshindrade och äldre. Ur ett näringslivsperspektiv är det också viktigt att regionen kan erbjuda attraktiva boendeanternativ. Mindre attraktiva områden ska utvecklas till goda boendemiljöer. Områden ska också göras mer attraktiva, bland annat genom att nya bostäder byggs. Om bygg- och planprocessen blir mer effektiv minskar byggkostnaderna och det går fortare att genomföra bostadsprojekt. Därför bör en sådan effektivisering främjas.

Inom transportsystemet ska resurseffektiva lösningar eftersträvas och effektiva kopplingar skapas mellan olika transportslag. Även transportsystemets internationella samband ska stärkas. Transporterna ska också bli mindre beroende av fossila bränslen.

Det är särskilt viktigt att den nationella politiken tar hänsyn till storstadsregionens särskilda förutsättningar. Det krävs alltså ett samspel med staten för att få stabila spelregler som ger incitament för satsningar på ökad kapacitet och högre kvalitet. Ett exempel är regionens mycket stora behov av högt utbildad arbetskraft. Ett annat rör formerna för att finansiera och organisera omfattande investeringar i ökad kapacitet och kvalitet i transportsystemet. Det bör läggas stor vikt vid att hitta möjligheter för att driva på teknikutvecklingen för energieffektiva bostäder och transporter, för effektivare energianvändning och minskade utsläpp. Lika viktigt är att få till stånd effektiva processer för byggande och att ge förutsättningar för en bostadsproduktion och bostadsförnyelse som ger en tillräcklig tillgång på bostäder över tid.

STRATEGI:

Utveckla idéer och förnyelseförmåga

Skapa generella förutsättningar och robusta miljöer för förnyelse, innovationer och entreprenörskap.

Strategin att utveckla idéer och förnyelseförmåga fokuserar på att förbättra de generella förutsättningarna för förnyelse och innovationer. Dagens gynnsamma faktorer ska vidareutvecklas, till exempel starka vetenskapliga institutioner, avancerade marknader, funktionen som internationell mötesplats och den höga kunskapsnivån. Dessutom ska en stark och livlig kultursektor bidra till en attraktiv och dynamisk innovationsmiljö.

Stockholmsregionen måste samla sina resurser för att klara sig i den globala konkurrensen. Ett gott företagsklimat ska skapas. Entreprenörskap och en effektiv offentlig förvaltning ska främjas.

Stockholm rankas högt i internationella mätningar av innovation men det finns brister i innovationsmiljön, bland annat när det gäller att göra nya idéer kommersiellt gångbara. Stockholmsregionen har dock goda förutsättningar för att framgångsrikt genomföra den här strategin, eftersom regionen är stark inom forskning och utveckling, och befolkningen är välutbildad. Dessutom finns redan flera framstående multinationella koncerner etablerade här. Men för att kunna öka förmågan till förnyelse måste hela regionen vara öppen för nya idéer och impulser, både från utlandet och från regionens invånare, med och utan utländsk bakgrund.

Strategiska offentliga insatser ska samspela med den prioritering som andra aktörer gör, och näringspolitiska insatser ska stödja ambitionerna för regionens utveckling på lång sikt. Det kräver ett gemensamt mål och bättre samordning av näringspolitiken inom regionen. Regionen ska dra nytta av den centrala positionen i Östersjöområdet, som är attraktiv

för utländska företag vilka ska placera sina huvudkontor eller etablera utvecklingsverksamhet för marknaden i Östersjöområdet och norra Europa.

STRATEGI:

Säkra värden för framtida behov

Förvalta och utveckla kultur-, rekreations- och naturvärden samt värden i den bebyggda miljön. Utveckla effektiva tekniska försörjnings- och transportsystem som minskar klimatpåverkan. Hushålla med naturresurser.

Regionens kultur-, miljö- och skönhetsvärden samt värden i den bebyggda miljön ska förvaltas och utvecklas för att skapa en god livsmiljö. De tekniska systemen för vatten, avlopp, avfall, energi och transporter ska effektiviseras och klimatanpassas. Belastningen på mark, luft och vatten samt på invånarnas hälsa ska minimeras. Hushållningen med regionens naturresurser ska förbättras.

När befolkningen ökar i regionen ökar även behovet av resurseffektiva lösningar och hushållning med regionens resurser. Regionen har goda förutsättningar i form av tät bebyggelse och kommande satsningar kan bygga vidare på de investeringar som redan gjorts i infrastrukturen.

Vattenförsörjningen ska säkerställas på lång sikt. Regionens markresurser ska användas effektivt för att säkra kultur- och miljövärden. Markbehoven för olika ändamål ska kunna tillgodoses långsiktigt och effektivt. Omställningen av energiförsörjningen för uppvärmning ska fortsätta. I stort sett all energiförsörjning bör bestå av förnyelsebara energikällor år 2050 för att klara att minska regionens klimatpåverkan. Regionens goda förutsättningar för fjärrvärmeförsörjning ska utnyttjas ytterligare. De tekniska försörjningssystemen ska anpassas till de pågående klimatförändringarna och bli mer robusta. Användningen av transportsystemet ska effektiviseras, bland annat genom olika former av incitament och styrmedel.

Regionen ska samarbeta med andra regioner i Östersjöområdet och få till stånd överenskommelser och åtgärder som leder till betydligt mindre miljöskadliga utsläpp i Östersjön och en förbättring av havets tillstånd.

STRATEGI:

Vidareutveckla en flerkärnig och tät region

Eftersträva en koncentration av boende, verksamheter och funktioner genom en flerkärnig och tät region, såväl inom Stockholms län som i östra Mellansverige.

Det pågående arbetet med att utveckla en flerkärnig och tät bebyggelsestruktur bör fortsätta, eftersom en flerkärnig struktur ger förutsättningar för resurs-

effektivitet, tillgänglighet och dynamik. Genom att koncentrera ny bebyggelse till få områden kan värdefulla kultur- och naturmiljöer värnas. Regionen har redan delvis en tät och flerkärnig bebyggelsestruktur, vilket ger goda möjligheter till att vidareutveckla en redan effektiv rumslig struktur.

Den här strategin innebär också att förstora regionen och att bättre koordinera utvecklingsarbetet i en större region. En vidgad funktionell region ger bland annat en större och mer differentierad arbetsmarknad. Transport-, taxe-, informations- och kommunikationssystem är centrala verktyg för att stödja en regionförstoring. Kommunikationerna mellan de större städerna i östra Mellansverige behöver utvecklas så att de i högre utsträckning kan fungera tillsammans i ett nätverk. Den centrala regionkärnan är en stor resurs för regionen och hela landet. Denna viktiga resurs ska värnas och utvecklas.

Befolkningstillväxten i Stockholmsregionen och omgivande län kommer att öka intresset för och önskemålen om mark för bebyggelse, transportinfrastruktur och tekniska system. Dessa önskemål ska kanaliseras på ett sätt som främjar utvecklingskraft och sociala värden, utan att hota miljön.

Transportsystemets struktur är avgörande för flerkärnighet och täthet. I skärningspunkter mellan radiella (som löper mellan centrum och ytterområden) och tvärgående delar av transportnätet ska täta och tillgängliga områden utvecklas – regionala stadskärnor. Utvecklingen av transportsystemet ska bidra till en flerkärnig och tät struktur. Planeringen av bebyggelse och kommunikationer ska samordnas. De regionala stadskärnorna ska utvecklas till trygga och stadlika miljöer som är attraktiva för boende och verksamheter. De regionala stadskärnorna ska också erbjuda goda förutsättningar för innovativa verksamheter.

Företagsetableringar, utbildningar, kultur, teknisk infrastruktur, service eller offentlig verksamhet ska stimuleras att stödja en flerkärnig struktur. Handel, kultur och kvällsekonomi är förutsättningar för att stadskärnor utanför regioncentrum ska utvecklas och bli attraktiva.

En spridd bebyggelse ska motverkas, så att grönområden samt höga natur- och kulturvärden i skärgården kan bevaras. Tätortsnära grönområden och övriga natur- och kulturmiljöer ska i största möjliga utsträckning bevaras samt utvecklas för att bidra till regionens goda miljövärden och invånarnas hälsa.

STRATEGI: Stärk sammanhållningen

Förstärk processer för en sammanhållen region med en social och kulturell mångfald – bryt segregeringar

Den här strategin innebär att öka tillgängligheten mellan regionens olika delar och skapa fler mötesplatser. De strukturer och villkor på bostads-, utbildnings- och arbetsmarknaden som leder till uppdelning av invånarna socialt, etniskt och rumsligt ska förändras. Både de här marknaderna och olika delar av regionen behöver få en större social och kulturell mångfald.

Om människor ur olika grupper lär känna varandra i arbetslivet och i det offentliga rummet minskar effekterna av bostadssegregationen. Rörlighet och tillgänglighet mellan olika regiondelar minskar sannolikheten för delningstendenser och skapar samtidigt förutsättningar för en starkare sammanhållning i regionen. Det är särskilt viktigt att stärka invandrades ställning på arbetsmarknaden.

Avgörande för att stärka sammanhållningen i regionen är att det finns tillit mellan människor, vilket ibland kallas socialt kapital. Det sociala kapitalet ska stärkas genom fler mötesplatser där människor med olika bakgrund möts och skapar kontakter. Det sociala kapitalet skapas också i överbyggande institutioner som arbetsplatser, frivilligverksamheter och skolor. Processer och sociala arenor som kan bidra till att öka det sociala kapitalet ska identifieras och stödjas.

Processer på bostadsmarknaden som leder till segregation måste vändas, så att boendet i stället bidrar till integration. Huvudorsaken till den etniska segregationen i boendet är att majoritetsbefolkningen undviker att bosätta sig i så kallade invandrartäta områden. Det bör bli en större bredd i bostadsutbudet i regionens olika delar, så att en större mångfald av människor väljer att bosätta sig i områden som nu är relativt segregerade.

Sammanhållningen mellan olika delar av regionen behöver stärkas. Den befintliga bebyggelse- och transportinfrastrukturen ger förutsättningar att hålla ihop regionen genom god tillgänglighet främst till regionens centrum. Men även infrastrukturen mellan andra delar av regionen behöver utvecklas, för att göra olika platser och aktiviteter mer tillgängliga och nåbara. Alla delar i regionen ska ha goda förutsättningar att utvecklas. Resurserna ska satsas där behovet är störst och där investeringar gör störst nytta.

STRATEGI: Frigör livschanser

Ta bort barriärer så att människor kan tillvarata sin fulla livspotential.

Barriärer av olika slag hindrar människor från att förverkliga sina livschanser och ta tillvara sin potential. Barriärerna kan hänga samman med kön, ålder, funktionshinder, sexuell läggning, religion eller annan trosuppfattning, etnisk tillhörighet, och könsöverskridande identitet och uttryck, men kan också bestå i brister och hinder som påverkar alla människor.

Det är av stort ekonomiskt värde för både den offentliga sektorn och näringslivet att ta vara på den kreativa kraft som finns bland personer som i dag i alltför liten omfattning får delta i samhällslivet. Även regionens attraktivitet är beroende av att invånarna har möjligheter att utvecklas. Många invånare i Stockholmsregionen kan inte delta i samhällslivet på samma villkor som andra på grund av synliga och osynliga barriärer. De är utestängda från arbetsmarknaden, har inte lön efter kompetens, får inte utnyttja sin kompetens eller har få sociala kontakter. Det finns till exempel stora skillnader mellan svenskfödda och invandrare, liksom mellan kvinnor och män. Dåliga livschanser kan ge effekter för individen i form av ohälsa och utanförskap. Dessutom tas inte potentialen för ekonomisk tillväxt i samhället tillvara när allas kompetens inte utnyttjas.

En god arbetsmarknad för etniska och andra grupper skapas när verkliga och upplevda barriärer och hinder tas bort. Det gäller att utforma system som ser och värderar kompetens oberoende av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning, ålder och könsöverskridande identitet och uttryck.

Grundskoleutbildning med uppnådda kunskapsmål är en förutsättning för att individen ska kunna ta tillvara sina livschanser, så om vi lyckas hjälpa fler elever att klara grundskolan bidrar vi till att fler kan uppfylla sin potential. Ytterligare utbildning behövs i många sammanhang för delaktighet i samhällslivet och på arbetsmarknaden, så om fler utbildar sig på gymnasie- och högskolenivå bidrar vi ytterligare till att fler får möjlighet att utvecklas och komma till sin rätt.

Hinder för att komma in på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden ska minskas. I en öppen region måste alla former av diskriminering upphöra. Särskilt utsatta är grupper som riskerar att diskrimineras på flera grunder, exempelvis på grund av både kön och etnicitet. Diskriminering kan dels göra det svårare för individen att finna arbete, dels göra det svårare för arbetsgivarna i regionen att effektivt hitta lämplig arbetskraft.